

ВАЉЕВО¹

¹ У току рада на извештају Ваљево није имало усвојен званични грб града.

Место на ком се простире данашње Ваљево насељено је још од млађег каменог доба на шта указују остаци пронађени у Петничкој пећини. Сврстава се међу најстарија градска насеља у Србији, а први пут се помиње 1393. године као трговачко средиште средњовековне Србије у које су долазили трговци из Дубровника. Развој града заустављен је 1459. године доласком Турака.

Један од првих ослобођених градова по избијању Првог српског устанка, Ваљево се убрзано развија у XX веку, када и постаје важан индустријски и културни центар

Током Првог светског рата у непосредној близини града вођена је Колубарска битка, а само Ваљево претворено је у велику болницу.

Током историје српског народа, Ваљевци су често имали истакнуту улогу у покретима за национално ослобођење. Поред војсковођа и народних вођа, значајни су и уметници и научници пореклом из Ваљева.

Град је географски, привредни и културни центар Колубарског округа. Налази се у западној Србији и простире на површини од 905 км². Има повољан географски положај, налази се на реци Колубара, притоци реке Саве, 88 км од Београда. Кроз Ваљево пролазе магистрални путеви ка Јадранском мору, Босни и Херцеговини и Војводини, повезујући Ваљево с центрима Западне Србије: Ужицем, Шапцем, Лозницом, Бајином Баштом.

Према попису становништва из 2002. године, на територији града Ваљева живи 96.761 становник, од чега 61.270 у граду, а 35.491 у насељеним местима.

Ваљево има статус града од 2008. године.

Преглед сектора културе града Ваљева²

Град Ваљево организован је кроз 2 Градске управе. На нивоу града Ваљева, култура је у надлежности Одељења за друштвене делатности, финансије, имовинске и инспекцијске послове Градске управе. У оквиру одељења постоји радно место Самостални стручни сарадник за културу чија су задужења да прати и спроводи прописе у области културе, прати остваривање делатности културе, припрема предлог финансијског плана за сваку буџетску годину, и прати њихово извршење, реализацију усвојених програма и финансијских планова, врши надзор над спровођењем законских прописа, сарађује са појединцима и институцијама из аматерског културног стваралаштва.

У оквиру Градског већа постоји члан надлежан за културу и образовање.

² Преглед сектора културе представљен је у складу са достављеним подацима од стране локалне управе и градских установа културе. Тамо где подаци не постоје биће посебно наглашено

Из градског буџета финансира се седам установа културе и једно удружење у домену плата запослених, сталних трошкова, програма у оквиру основних делатности, текућих поправки и одржавања опреме:

- ✓ Народни музеј Ваљево
- ✓ Матична библиотека *Љубомир Ненадовић*
- ✓ Међуопштински историјски архив Ваљево
- ✓ Завод за заштиту споменика културе Ваљево
- ✓ Модерна галерија Ваљево
- ✓ Интернационални уметнички студио *Радован Мића Трнавац*
- ✓ Центар за културу и
- ✓ КУД *Абрашевић*.

Најмлађа установа културе је Центар за културу, у који су инкорпорирани Омладински центар и Дом културе, заједно са Културно-просветном заједницом.

Буџет за културу у односу на укупан градски буџет у 2009. години порастао је за 1,77% у односу на 2008. годину, а у периоду 2006 – 2009. године у просеку износи 5,24%.

Табела 1: Буџет за културу и његов удео у укупном градском буџету

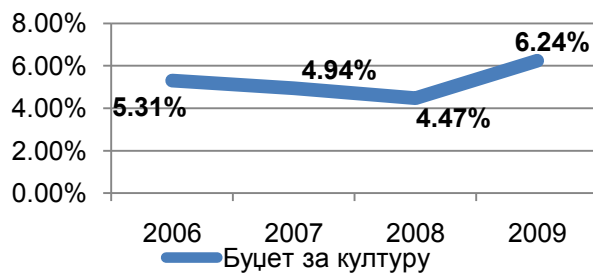
Година	Укупан градски буџет у еврима	Укупан градски буџет у динарима	Буџет за културу у еврима	Буџет за културу у динарима	% од укупног градског буџета
2006.	12.110.105,14	1.018.586.998,00	642.472,31	54.038.667,00	5,31
2007.	17.679.272,01	1.413.638.126,00	872.939,87	69.800.447,00	4,94
2008.	20.886.364,76	1.700.814.278,00	987.658,69	80.426.825,00	4,47
2009.	16,483.161,49	1.548.274.897,00	1.028.397,13	96.598.063,00	6,24

Табела 2: Структура буџета за културу у протекле три године

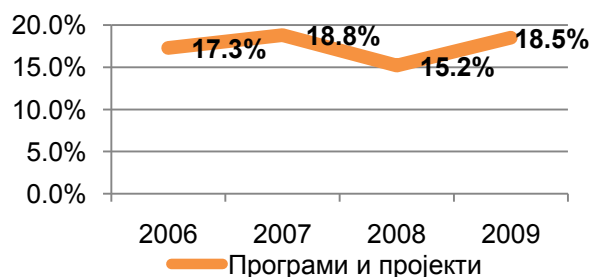
Година	Плате и доприноси	Материјални трошкови	Програми и пројекти
2006.	61%	21,7%	17,3%
2007.	55,7%	25,5%	18,8%
2008.	69,3%	15,5%	15,2%
2009.	63,4%	18,1%	18,5%

Процент који се издваја за програме и пројекте из културе порастао је у 2009. години за 3,3% у односу на претходну, а за последње четири године у просеку износи 17,2%.

Приказ 1: Тенденција кретања буџета за културу

Приказ 2: Кретање средстава за програме

У сектору културе Ваљева, закључно са 2009. годином ради **94 запослених** међу којима преовлађује више и високообразовани кадар и особе женског пола.

Табела 3: Структура запослених у културном сектору

Укупан број запослених у култури града Шапца	Мушкарци	Жене	ОШ	ССС	ВШ И ВСС
94	32	62	7	37	50

Према процени представника Одељења за друштвене делатности, финансије, имовинске и инспекцијске послове основни проблеми у култури су:

1. недовољна подршка савременом стваралаштву,
2. недостатак средстава за програме,
3. недовољна стручност и бројност кадрова.

Приоритети за развој културе су, према њиховој процени, следећи:

1. опремање установа културе,
2. едукација запослених у култури,
3. савремено стваралаштво.

Народни музеј Ваљево

Завичајни музеј комплексног типа основан је 1951. године од стране тадашње Општине Ваљево и бави се пословима заштите и презентације културне баштине на територији града Ваљева и околних општина Колубарског округа (Осечина, Мионица, Лајковац, Уб и Љиг).

Прва поставка Музеја била је смештена у Муселимовом конаку, најстаријој згради у Ваљеву, а развој Установе довео је до тога да тај објекат буде премали за потребе музејског простора, тако да је Музеј добио на коришћење још једну зграду која се налазила непосредно уз конак, а данас више не постоји. Коначно се 1969. године преселио у оближњу, за музејске потребе адаптирану, зграду подигнуту 1869. године за потребе основне школе. Данас се Музеј налази у две зграде, централне и Муселимовог конака.

Процес ревитализације Музеја трајао је од 2001. до 2007. године, када су објекти Музеја детаљно реконструисан, а обезбеђене су и нове, одговарајуће, просторије за музејске депое, документациони центар, конзерваторску радионицу и кабинете стручних служби.

Прикупљајући, чувајући, документујући, изучавајући и презентујући музејске вредности свога окружења и сазнања о историјским контекстима њиховога настанка, Музеј се, као заштитник и интерпретатор историјских култура, брине о чувању и унапређењу културног наслеђа

као и о ширењу општих културних вредности и испуњавању васпитно-образовних задатака.

Ваљевски музеј је двоструки добитник плакете *Михаило Валтровић*, за најбољи у Србији (2005. и 2008. године).

Народни музеј Ваљева свој рад остварује кроз осам одељења:

- ✓ Одељење за археологију и нумизматику
- ✓ Одељење за историју
- ✓ Одељење за историју уметности
- ✓ Одељење етнологије
- ✓ Одељење за документалистику
- ✓ Одељење за комуникације – рад са публиком
- ✓ Одељење за конзервацију и
- ✓ Општу службу.

• Просторни капацитети

Музеј своју делатност обавља у зградама из XVIII, XIX и XX века, од којих већина има статус споменика културе, а то су: *Централни објекат Народног музеја Ваљево* – споменик културе, *Муселимов конак* у Ваљеву – споменик културе, *Кула Ненадовића* у Ваљеву (користи од 2007. године) – споменик културе од великог значаја, *објекти старих школа у Бранковини* – у оквиру знаменитог места од великог

значаја, део објекта културног центра у Осечини, уговорно изнајмљени простор спољног депоа и радионице за конзервацију у ОШ у селу Драчићу, као и *родну кућу војводе Мишића* у Струганику (Мионица).

Установа је пуноправни, укњижени корисник два објекта: централне зграде Народног музеја и зграде Муселимовог конака.

Установа располаже са укупно 2.810м² од чега је 1.700м² изложбени простор, 660м² депои и 450м² канцеларијски простор. Такође, простор испред музеја (100м² и 60 места за седење), као и галерије (120м² и 40 места за седење) и простор музејског клуба (50м² и 30 места за седење), користе се за различите програме предавања, семинаре...). Музејске просторије немају обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом.

• Фонд

Народни музеј трезорира 34.420 предмета подељених у пет збирки: археолошку, етнолошку, историјску, уметничку и нумизматичку, а најбројнија је археолошка.

Приказ 3: Структура фонда Народног музеја

Од укупног броја предмета који подлежу конзервацији конзервирано је 9%, а од укупног броја предмета обрађено је 28,1%, закључно са 2008. годином. У оквиру нумизматичке збирке налази се највише конзервираних предмета који подлежу конзервацији и то 63,1%, док је, једина у потпуности обрађена збирка, ликовна. Укупно је снимљено 13,9% предмета и то више дигитално него аналогно.

Народни музеј Ваљево има седам сталних поставки. Централна стална поставка је *Трећа димензија прошлости - поглед из будућности*, а ту су и поставка *Сеча кнезова* у Муселимовом конаку, историјски спомен комплекс у Бранковини, музејско одељење у Осечини, као и *родна кућа војводе Живојина Мишића* у Струганику.

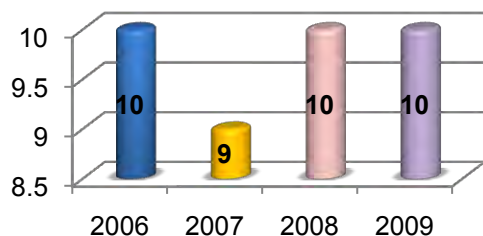
- Стална поставка *Трећа димензија прошлости – поглед из будућности* налази се у централном објекту Народног музеја Ваљево од маја 2007 године. Обухвата амбијент првих људских станишта све до данашњих дана, а историја је приказана комбиновањем експоната, амбијенталних реконструкција и савремене технологије.
- Две сталне поставке налазе се у Муселимовом конаку. *Сеча кнезова* смештена је у подруму у коме су били заточени Алекса Ненадовић и Илија Бирчанин, док је у приземљу поставка под називом *Ваљевска нахија и Ваљевци у Првом и Другом српском устанку*.
- Знаменито место Бранковина по заслужним личностима, њиховим споменицима и задужбинама јединствена је просторна, културна и историјска целина. У њеним овирима налази се Црква Светих Арханђела, задужбина Проте Матеје, подигнута 1830. године. Други део те целине чини двориште двеју школа. Старија, из 1836. године, прва је државна школа, и носи име Протина У њој је, поводом 180. годишњице Првог српског устанка постављена *изложба о развоју школства и просвете* у то време. Новија школска зграда у којој је учитељ био отац Десанке Максимовић носи назив *Десанкина школа* јер се ту налази стална изложбена поставка о животном и књижевном путу песникиње.
- Меморијални комплекс, *Родна кућа војводе Живојина Мишића*, налази се у мионичком селу Струганик. Поставка се састоји из два дела, историјског и етнолошког. Сталне поставке у комплексну Мишићеве куће је 1987. године реализовао Народни музеј Ваљево, а бригу о комплексу данас има Туристичка организација Мионице.
- Од 2006. године у општини Осечина постоји завичајно одељење Народног музеја Ваљево у чијој се галерији налази поставка *Херој Павловић*. У припреми је нова стална поставка: *Преи српски музеј шљиве*.

У протеклих 10 година није рађена целокупна ревизија фонда, али су од 1999. до 2009. године рађене појединачне ревизије свих збирки.

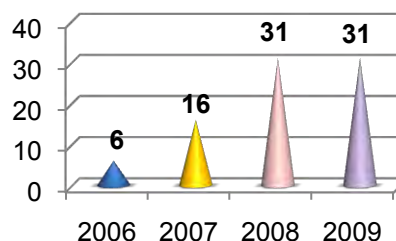
• Програми и публика

У периоду од 2006. до 2009. године Музеј је организовао 39 изложби, од чега их је 10 организовано у 2009. години. Поред тога, Установа организује и промоције, предавања, филмске вечери, трибине, семинаре и друге програме којих је у истом периоду било око 18 годишње, док их је 2009. године организовано 31, а посетило их је преко 4.000 људи.

Приказ 4: Број изложби од 2006 до 2009. године

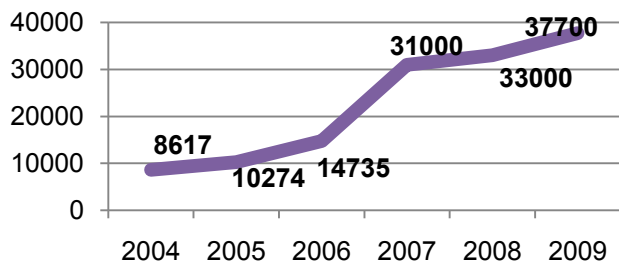
Приказ 5: Број додатних програма од 2006. до 2009. године

Установа активно учествује у манифестацијама *Ноћ музеја* и *Тешњарске вечери*.

У 2009. години Музеј је осмислио и реализовао нову серију музејских и градских сувенира. Има и стручну библиотеку.

Приказ 6: Тенденција кретања броја публике у периоду од 2004. до 2009. године

У периоду од 2004. до 2009. године бележи се константан раст публике. Заједно са бројем посетилаца у Ноћи музеја (1.200 људи), током 2009. године Музеј је посетило 37.700 људи, што је за 3.500 више него претходне године. У последњих пет година бележи се сталан раст броја публике, а у просеку, на годишњем нивоу, преко 26.500 посетилаца прође кроз сталне поставке.

Установа не ради једино понедељком, а радно време од уторка до суботе је од 10 до 18 часова (осим петком, када ради до 21ч), док је недељом отворена за посетиоце од 10 до 15 ч.

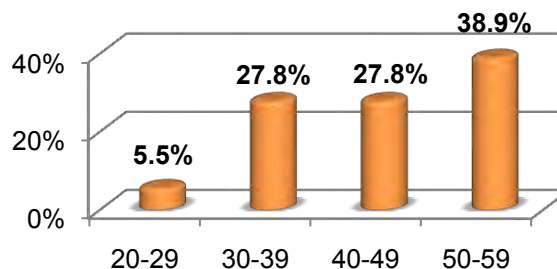
Улаз у галерију и музејски клуб се не наплаћује, док су цене улазница за Централну поставку и Муселимов конак по 90 динара. Право на бесплатан улаз имају деца млађа од седам година, чланови ИСОМ-а (Међународног савета музеја) и Музејског друштва Србије. Такође, постоје и попусти и то за организоване групе, као и различити стални и повременни попусти (нпр. за везане улазнице у више објеката, претплатне годишње карте, породичне посете, особе с посебним потребама, Роме, грађане Ваљева, пријатеље Музеја са интернет социјалних мрежа...).

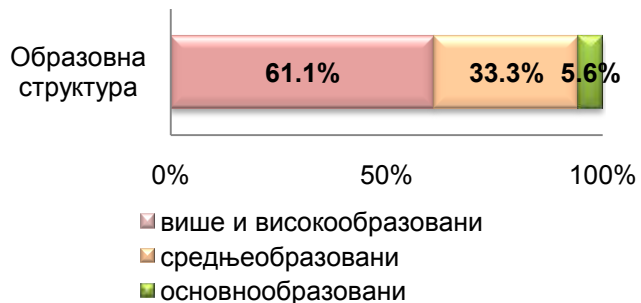
Ваљевски музеј бави се годишњим евалуацијама програма, као и истраживањем потреба публике. Исто тако, редовно документује своју активност.

• Кадрови

У Музеју ради 18 стално запослених. Што се тиче полне структуре, преовлађују жене, а у старосној особи од 50 до 59 година. Просек година запослених је 44.

Приказ 7: Полна, старосна и образовна структура запослених

Када се погледа образовна структура видно предњачи високообразовани кадар, а у основној делатности ради 72.2% запослених.

У Музеју су ангажована три хонорарна сарадника, два волонтера и у просеку шест војника на цивилном одслужењу војног рока годишње.

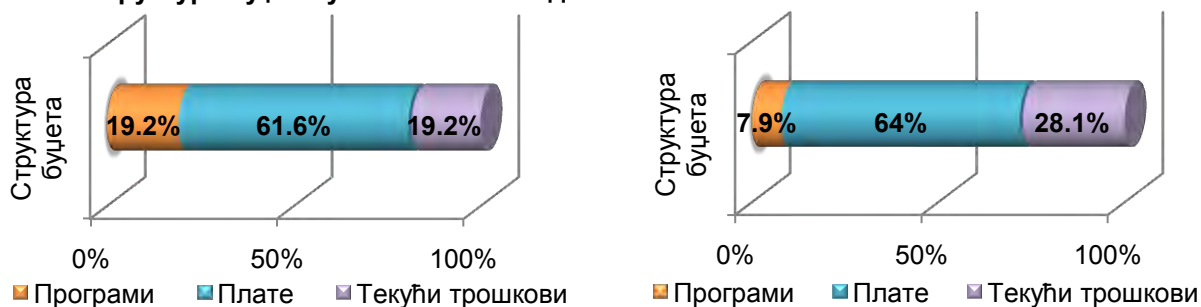
• Буџет

Музеј се највећим делом финансира из буџета града Ваљева, део добија из Републичке касе, а приближно исти део чине сопствени приходи. Укупан буџет Музеја у 2008. години износио је 230.919,65 евра (18.804.203,00 динара), а у 2009. години 219.443,01 евра (20.612.436,00 динара), од чега је 44.432,90 евра (3.618.251,00 динара), односно 17.406,03 евра (1.634.961,00 динара) потрошено на реализацију програма.

Приказ 8: Извори финансирања Музеја у 2008. и 2009. години

Приказ 9: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Последња инвестициона улагања у Музеј дошла су у периоду од 2002. до 2007. године, а била су усмерена на послове реконструкције и припрему нових поставки и то у износу од 550.000,00 евра.

Табела 4: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима
Послови реконструкције зграда Музеја са припремом нових поставки	Град Ваљево и републички буџет	2002-2007.	550.000,00

У Музеју не наводе приоритетна инвестициона улагања.

- **Техничка опремљеност**

Музеј располаже са 12 рачунара који су умрежени и имају приступ интернету. С обзиром на то да се снимање збирки врши и аналого и дигитално, Музеј има фотолабораторију.

- **Проблеми**

Недостатак простора за депое и јавне комуникације су проблеми које представници Музеја наводе као кључне. Проблем је и недовољно финансирање, као и незадовољавајућа кадровска структура јер истичу да им недостају два археолога и један историчар. Што се тиче техничке опремљености и програма, Установа не наводи проблеме.

Матична библиотека „Љубомир Ненадовић“³

Библиотека *Љубомир Ненадовић* Најстарија је установа културе у Ваљеву и врши матичну функцију за библиотеке Колубарског округа (у Ваљеву, Лајковцу, Љигу, Мионици, Убу и Осечини). Основана је, од стране тадашње општине Ваљево, 1868. године као *Читаоница ваљевска* и била је трећа, по значају и величини, читаоница у тадашњој Србији (одмах после Београдског читалишта и Београдске грађанске касине). Активност читаонице прекинута је 1878. године због Српско-бугарског рата, а обновљена је 1907. године оснивањем *Грађанске читаонице* отворене у просторијама зграде Ваљевске гимназије. Избијањем Првог светског рата прекинуте су све активности које су поново обновљене 1932. године.

Библиотека има седам одељења:

- ✓ Дечје одељење
- ✓ Позајмно одељење
- ✓ Научно одељење
- ✓ Одељење периодике
- ✓ Завичајно одељење
- ✓ Служба обраде
- ✓ Матична служба

- **Просторни капацитети**

Библиотека се налази у Улици Војводе Мишића 35. У оквиру установе постоје: читаоница Дечјег одељења са 50 места за седење и 30 за стајање (50м²), читаоница Одељења за одрасле са са 70 места за седење и 20 за стајање (80м²) и Двориште библиотеке са 70 места за седење и 20 за стајање (40м²), а простори се користе за књижевне вечери, трибине, предавања, радионице, филмске пројекције и друге програме. Установа нема приступ за особе са инвалидитетом.

- **Фонд**

Библиотека, закључно са 2009. годином, у којој је набављено 3.925 публикација, располаже са фондом од 125.100 јединица, од чега је 124.047 на српском језику.

У оквиру фонда постоји 62 наслова периодике (13 новинских наслова и 49 наслова часописа). Што се тиче структуре фонда, библиотека располаже са 42.300 стручне и научне јединице, 45.800 издања белетристике и 37.000 дечјих публикација.

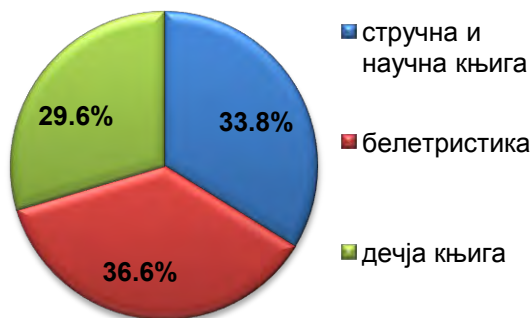
Установа има електронску базу података и умрежена је у базу Кобис (Cobiss).

До сада је дигитализовано 92% завичајне грађе.

Од 2007. до 2009. године Библиотека је извршила откуп 14.569 књига у вредности од 72.379,05 евра, односно 6.160.000,00 динара (42.416,94 евра (3.610.000,00 динара) добијено је од Града, а 29.962,11 евра (2.550.000,00 динара) од Републике).

³ Библиотека Заводу није доставила потпуне податке о својој делатности, те многи подаци нису представљени и извештају.

Приказ 10: Структура фонда према типу публикације

Програми и публика

Установа закључно са децембром 2008. године има 4.152 корисника односно 4,3% од укупног броја становника Ваљева.

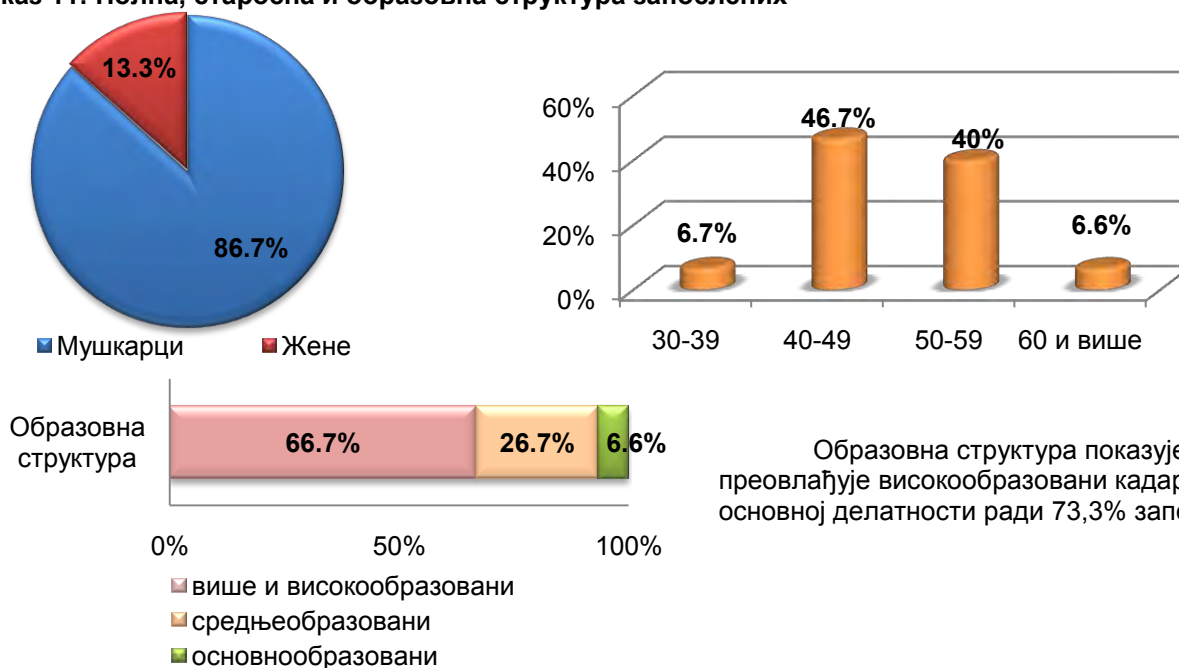
Библиотека активно организује и пратеће програме и то књижевне вечери, трибине, предавања, радионице и филмске пројекције.

Установа наплаћује чланарину и то 600 динара за одрасле чланове и 500 динара за основце на годишњем нивоу. Предшколци, ученици првих разреда и особе са инвалидитетом не плаћају чланарину.

Кадрови

У установи ради 15 запослених, а велика већина су жене. Просечна старост запослених је 49 година. У старосној структури доминантни су кадрови од 40 до 49 година старости.

Приказ 11: Полна, старосна и образовна структура запослених

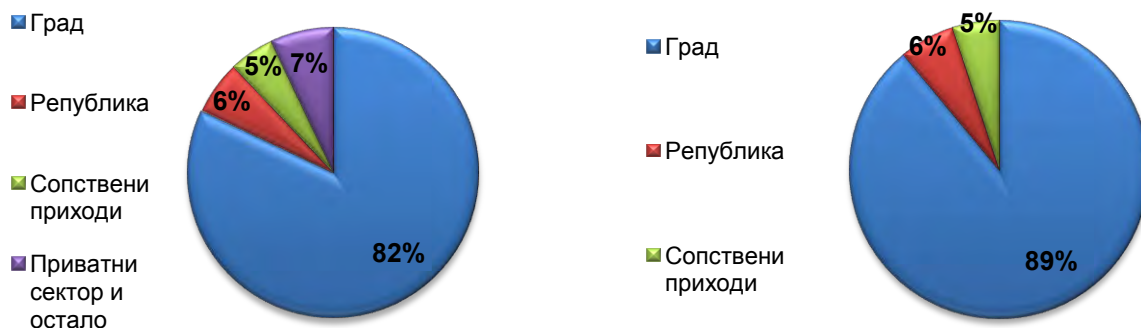

Образовна структура показује да преовлађује високообразовани кадар. У основној делатности ради 73,3% запослених.

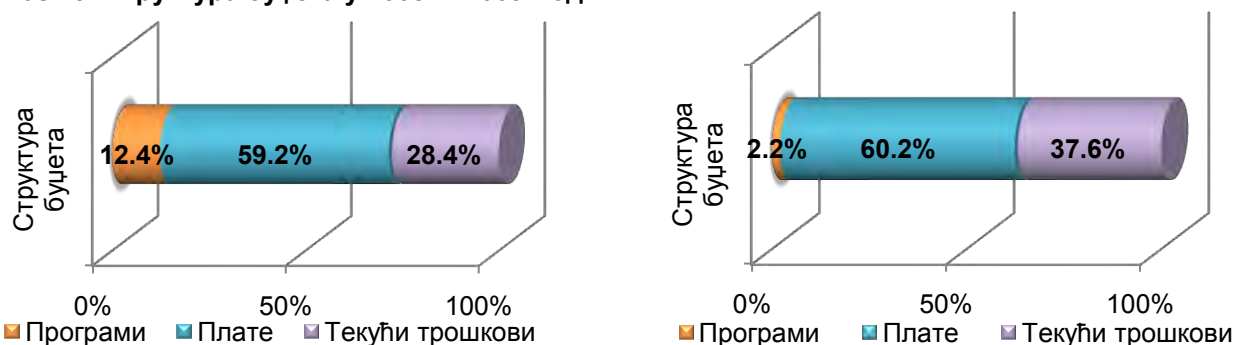
Буџет

Библиотека се највећим делом финансира из буџета града Ваљева, а делом и из Републике и сопствених прихода. Укупан буџет 2008. године износио је 211.035,49 евра (17.185.000,00 динара), а у 2009. години 203.671,43 евра (19.131.000,00 динара). За реализацију програма у 2008. години издвојено је 26.095,46 евра (2.125.000,00 динара), а 2009. године 4.396,86 евра (413.000,00 динара).

Приказ 12: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 13: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Када су инвестиције у питању, улагања у периоду од 2007. до 2009. године усмерена су на изградњу анекса Библиотеке. За те потребе у неколико наврата добијена су средства од Министарства културе и града Шапца у укупној вредности од 348.787,34 евра (29.684.419,00 динара). У тој суми Министарство је учествовало са 116.115,72 евра (9.882.319,00 динара), а град Шабац са 232.671,62 евра (19.802.100,00 динара).

Табела 5: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Књиге	Град Ваљево	2008.	20.999,17	1.710.000,00
Књиге	Република Србија	2008.	10.131,18	825.000,00
Рачунарска опрема	Град Ваљево	2008.	736,81	60.000,00
Клима уређај	Град Ваљево	2008.	614,01	50.000,00
Полице за књиге	Град Ваљево	2008.	614,01	50.000,00

Приоритетна инвестициона улагања, како наводе у Библиотеци, су у систем дојаве пожара, измену прозора и уређење дворишта.

- **Техничка опремљеност**

Има електронску базу података и користи библиотечки систем Кобис (Cobiss). Поседује 22 рачунара који су умрежени и има приступ интернету.

- **Проблеми**

Као кључни проблем у библиотеци истичу неадекватан простор и потребу за изградњом нове зграде Библиотеке. Што се техничке опремљености тиче као највећи проблем наводе недостатак квалитетне опреме и потребу за квалитетнијим рачунарима, видео бимом, фотокопир апаратом, камером-фотоапаратом и скенерима. Када су финансије у питању истичу недостатак финансијских средстава како за додатни простор, тако и за запошљавање нових кадрова и набавку опреме, што сматрају да је неопходно једној матичној библиотеци. Такође, проблем је и недовољан број стручних кадрова (изражавају потребу за 24 стручна радника, највише библиотекара и запослених у матичној служби). Квалитет програмских

активности зависи од кадрова и новца, па у Установи сматрају да је неопходно повећати и једно и друго како би могли да изађу у сусрет свим библиотекама Колубарског округа.

Међуопштински историјски архив Ваљево

Установа је основана 1952. године одлуком Градског народног одбора у Ваљевоу као *Градски државни архив* и налази се у згради од културног значаја. Одлуком Народног одбора среза Ваљево, из 1956. године, *Градски државни архив* постаје *Државни архив среза Ваљево*. Од 1971. године носи назив *Међуопштински историјски архив Ваљево* и задужен је за заштиту, чување, сређивање, обраду и презентацију архивске грађе за град Ваљево и пет околних општина (Лајковац, Љиг, Мионицу, Уб и Осечину).

Организациона структура Архива састоји се из четири одељења:

1. Одељења за заштиту, евидентирање и преузимање архивске грађе и регистраторског материјала ван Архива,
2. Одељења за сређивање, обраду и коришћење архивске грађе,

3. Информативног центра и

4. Службе општих послова.

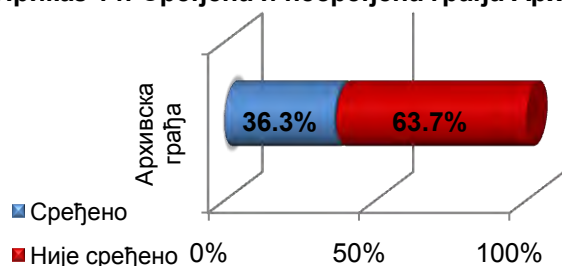
• Просторни капацитети

Укупна површина којом Архив располаже износи 1495 м², од чега највише простора заузима канцеларијски простор, и то 920 м², 550 м² обухватају депои, док је читаоница површине 25 м². Зграда у којој се налази је споменик културе и у власништву је установе. Установа нема просторије за јавне програме нити прилаз за особе са инвалидитетом.

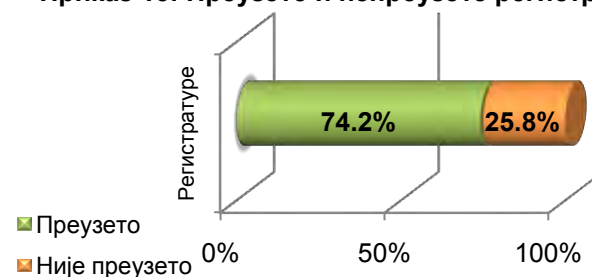
• Фонд

Архив, закључно са јулом 2009. године, поседује 1.790 м архивске грађе обухватајући период од 1807. до 2000. године, од чега је сређено 650 дужних метара. Од 120 евидентираних регистратура, код 89 је извршено преузимање. Архив располаже са 348 фондова и збирки, од којих је 270 сређено.

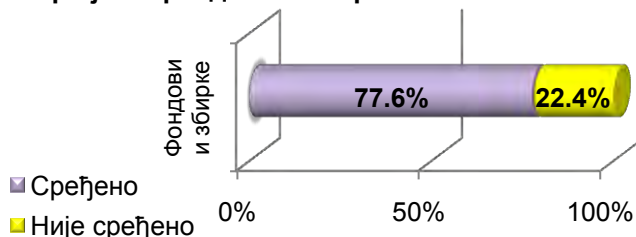
Приказ 14: Сређена и несређена грађа Архива

Приказ 15: Преузете и непреузете регистратуре

Приказ 16: Сређени и несређени фондови и збирке

• Програми и корисници

Током 189 истраживачких дана, колико их је било у Архиву у 2008. години, радило је 311 истраживача.

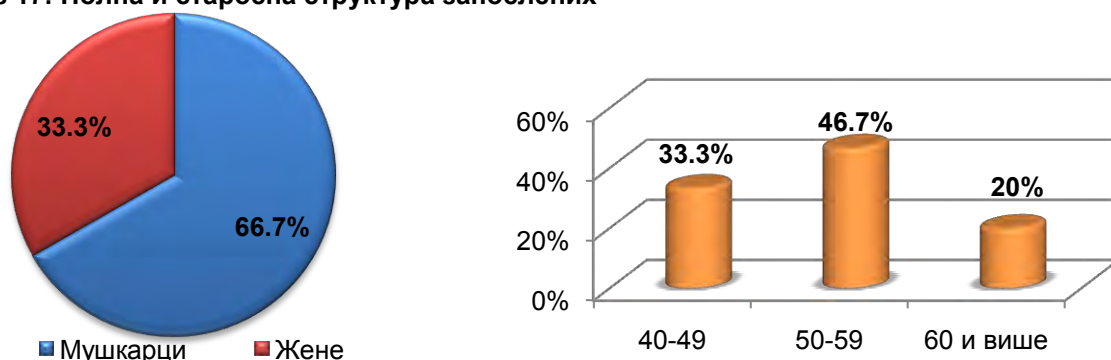
Поред редовних активности Установа повремено организује изложбе и бави се издаваштвом. У просеку, у последње четири године, годишње организује једну изложбу и изда једну публикацију.

У оквиру Архива постоје библиотека и читаоница.
 Установа не наплаћује улазнице за своје програме, а радно време установе је од 8 до 15 часова.

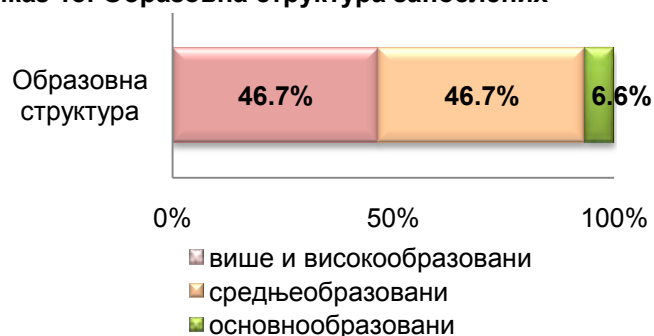
• Кадрови

У установи ради 15 запослених и већина су жене. Што се старосне структуре тиче, просек година запослених је 53, а преовлађују кадрови између 50 и 59 година старости.

Приказ 17: Полна и старосна структура запослених

Приказ 18: Образовна структура запослених

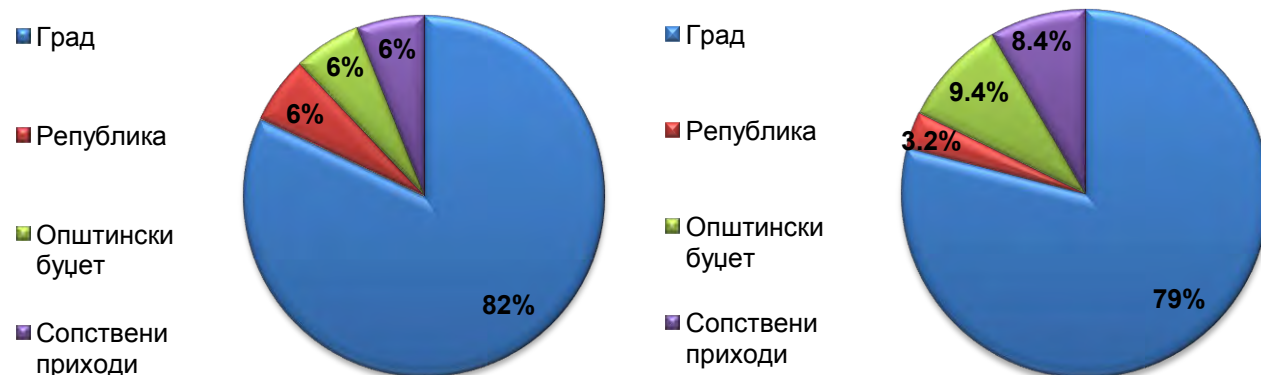
Кад је о образовној структури реч, у Архиву је подједнако заступљен високообразовани и средњеобразовани кадар, а у основној делатности ради 73,3% запослених.

Установа не ангажује спољне сараднике, нема волонтере, али у раду Архива помажу два војника на цивилном одслужењу војног рока.

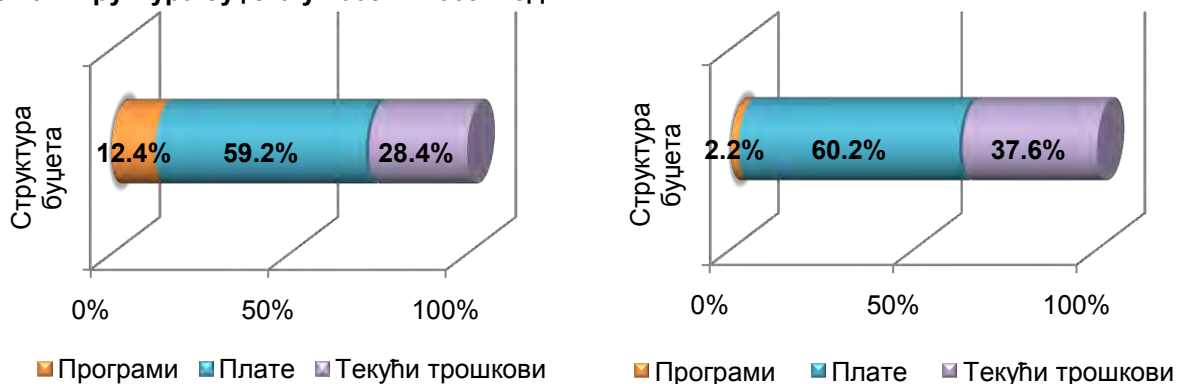
• Буџет

Највећи део средстава које Архив користи обезбеђује се из буџета града Ваљева, док остатак у приближно истој мери долази из сопствених средстава, општинског и републичког буџета. Укупан буџет Установе у 2008. години био је 170.142,38 евра (13.855.000,00 динара), док је у 2009. години номинално увећан на 167.038,04 евра (15.690.000,00 динара). За реализацију програма у 2008. години издвојено 11.911,81 евра (970.000,00 динара), а 2009. године 5.323,07 (500.000,00 динара).

Приказ 19: Извори финансирања Архива у 2008. и 2009. години

Приказ 20: Структура буџета у 2008. и 2009. Години

Улагања током 2009. године била су усмерена на грађевинске радове, за те потребе је Министарство за рад и социјална питања издвојило 42.584,59 евра, односно 4.000.000,00 динара.

Табела 6: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Грађевински радови	Министарство рада и социјалних питања	2009.	42.584,59	4.000.000,00

Установа није навела приоритетна инвестициона улагања.

- **Техничка опремљеност**
Архив поседује осам рачунара који су умрежени и имају приступ интернету.
- **Проблеми**
У упитнику је наведено да Архив нема проблеме.

Завод за заштиту споменика културе Ваљево

Завод за заштиту споменика културе Ваљево основан је 1986. године од стране Скупштине Општине Ваљево и тадашње Самоуправне интересне заједнице образовања и васпитања, културе и информисања, одмора и рекреације, становања, комуналних делатности и уређења грађевинског земљишта општине Ваљево. Територијалну надлежност преузима од Завода за заштиту споменика културе у Крагујевцу и првобитно је успоставља на територији општине Ваљево, а након потписивања самоуправних споразума о оснивању и на територијама општина Осечина, Мионица, Уб, Љиг, Лајковац, Крупањ и Љубовија. Нешто касније проширена је територијална надлежност Завода и на општине Шабац, Лозница, Владимирци, Богатић, Коцељева и Мали

Зворник. И данас се Установа бави заштитом непокретних културних добара: споменика културе, просторних културно-историјских целина, археолошких налазишта и знаменитих места Колубарског и Мачванског округа.

- ✓ Рад Завода организован је у три службе:
- ✓ Служба општих послова
- ✓ Служба за рад на техничкој заштити
- ✓ Служба за заштиту, истраживање и конзервацију

• Просторни капацитети

Објект у Улици Милована Глишића 2 који Завод користи у његовом је власништву и ту се налазе канцеларијске просторије површине 192 м². Располаже и стамбено пословним простором у Улици Поле Рибара 23, али само приземним делом где је смештена галерија *УМ етност*.

У објектима које Завод користи нема простора за додатне програме, а постоји обезбеђен приступ особама са инвалидитетом.

• Програми

На територији Колубарског и Мачванског округа укупно има 152 непокретних културних добара о којима Завод води бригу. Од тог броја, седам их је категоризовано као добра од изузетног значаја, а 20 као добра од великог значаја.

Приказ 21: Удео непокретних културних добара према категоризацији

Табела 7: Подела и број добара према типу и значају

Завод за заштиту споменика културе Ваљево	Категоризација добара на територији ваљевског Завода за заштиту споменика културе		
	изузетан значај	велики значај	значај
Споменик културе	2	19	105
Просторна културно-историјска целина	1	/	5
Археолошко налазиште	/	/	10
Знаменито место	4	1	5

Најзначајнији конзерваторско-рестаураторски радови ваљевског Завода током 2008. године:

- Црква у Глоговцу (прва половина 20. века), општина Богатић (наставак радова на конзервацији и рестаурацији иконостаса и икона – радови завршени)
- радови на реконструкцији, конзервацији и санацији Куле Ненадовића у Ваљеву (прва половина 19. века) – наставак радова
- Тврђава Шабац, општина Шабац (16. век), санациони радови на крајњем северо-западном казамату, извршено обезбеђивање целокупног северног беодема шиповима и бетонском гредом, санација шетне стазе изнад сводова казамата, завршен пројекат санације северног беодема
- радови на хитној санацији старог конака у манастиру Боговађа (20. век), општина Лајковац, радови на санацији и замени дрвених стубова у подруму, санација спратног дела, замена лука над подрумским вратима, радови на малтерисању и санацији зидова и подова – радови завршени
- радови на ревитализацији објекта у Бирчаниновој 48 у Ваљеву, за потребе лица са посебним потребама (20. век), комплетни радови на санацији, адаптацији и ревитализацији – радови завршени

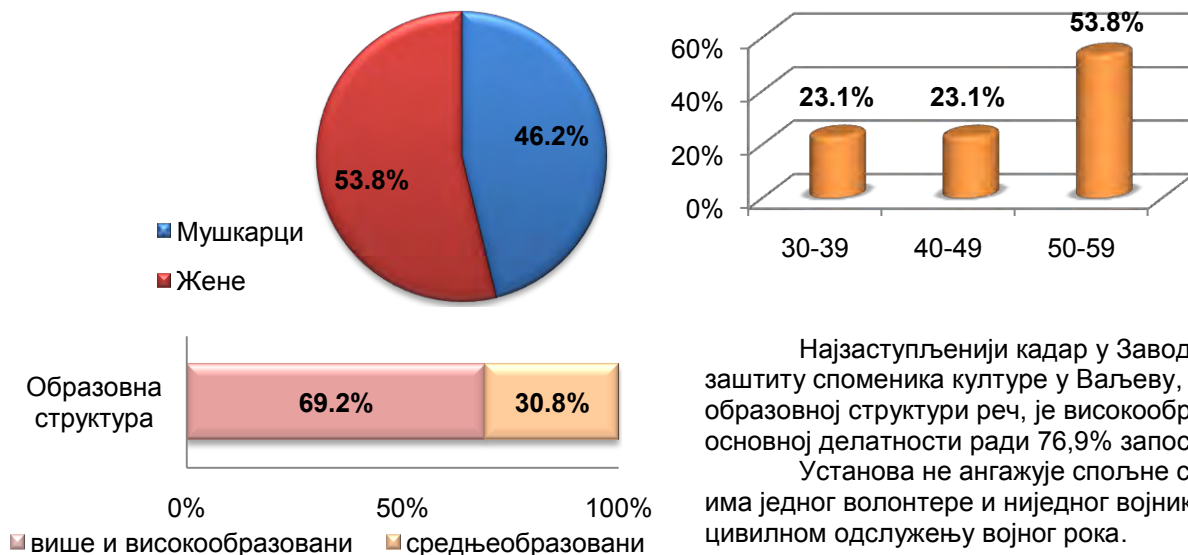
- заштитна археолошка ископавања локалитета Јаричиште 1, Мали Борак, општина Лајковац
- заштитна археолошка ископавања локалитета Манастир Докмир, општина Уб – радови изведени

Завод је у периоду од 2006. до 2009. године издао две публикације. Радно време установе је од 7 до 15 часова.

• Кадрови

У Заводу, закључно са августом 2009. године, ради 13 запослених. У оквиру полне структуре предњаче мушкарци. Просек година запослених је 48, а преовлађују кадрови између 50 и 59 година старости.

Приказ 22: Полна, старосна и образовна структура запослених

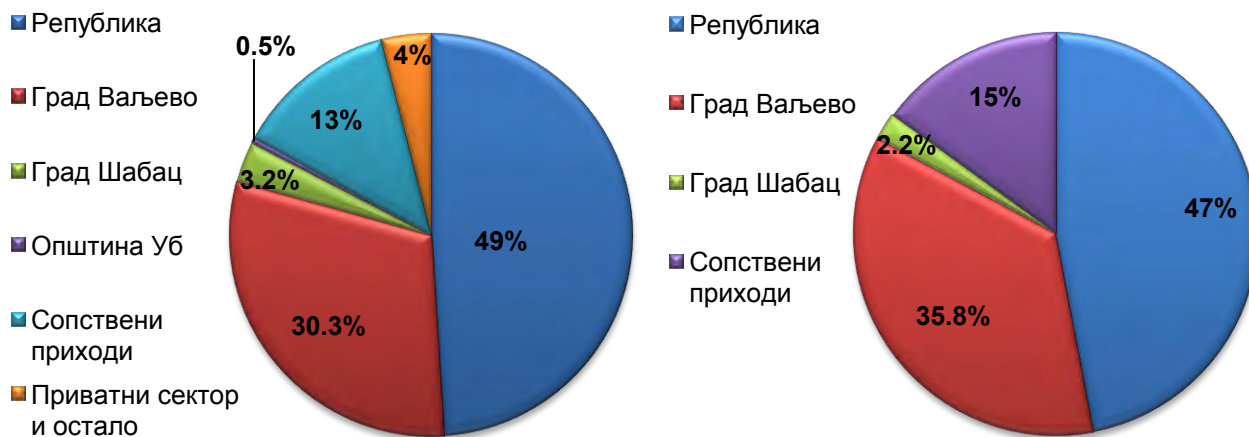
Најзаступљенији кадар у Заводу за заштиту споменика културе у Ваљевоу, када је о образовној структури реч, је високообразовани. У основној делатности ради 76,9% запослених.

Установа не ангажује спољне сараднике, има једног волонтера и ниједног војника на цивилном одслужењу војног рока.

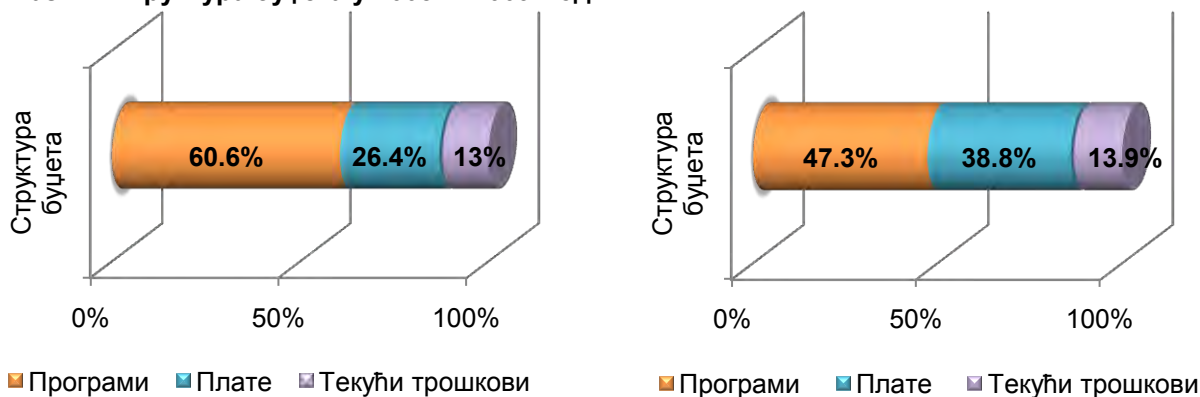
• Буџет

Завод се највећим делом финансира из републичког буџета, затим средствима из буџета града Ваљево, сопственим приходима, а један мали део финансија обезбеђују неке од општина које Установа својом делатношћу покрива. Укупан буџет установе у 2008. години износио је 593.756,92 евра (48.350.695,00 динара), од чега је 359.743,13 евра (29.294.531,00 динара) утрошено на реализацију пројеката. У буџетској 2009. години укупна средства Завода умањена су на износ од 381.007.81 евра (35.788.330,00 динара). На пројекте је утрошено 180.112,30 евра (16.918.074,00 динара).

Приказ 23: Извори финансирања Завода у 2008. и 2009. Години

Приказ 24: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Последња инвестициона улагања представници Завода нису навели, а као приоритетна наводе рестаурацију Куле Ненадовића у Ваљево, Шабачке тврђаве и пројекте и радове у Тешњуру.

- **Техничка опремљеност**

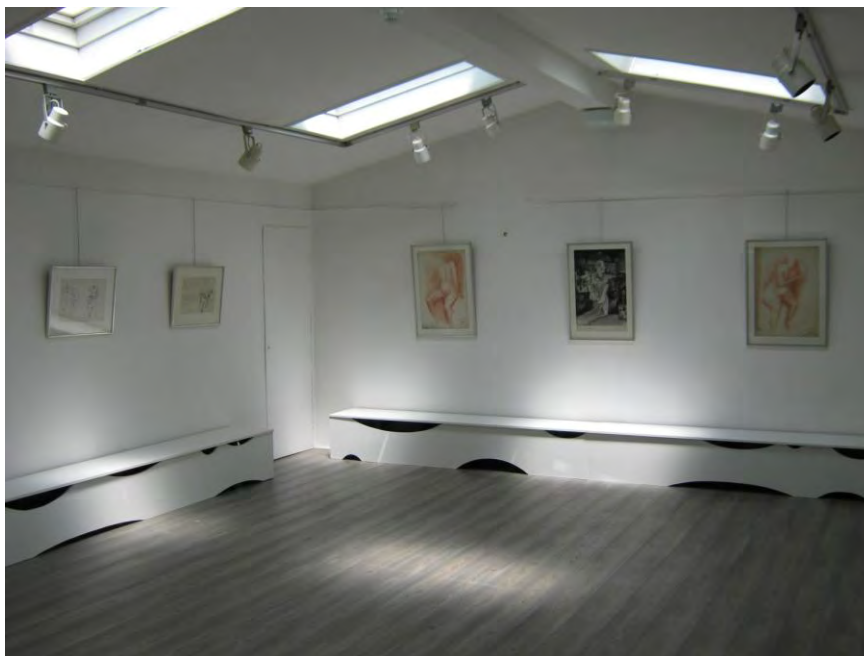
Завод поседује компјутерску опрему за сваког радника. У његовим оквирима постоји добро опремљена фотолабораторија и конзерваторска радионица са минимумом опреме.

- **Проблеми**

У Заводу као свој основни проблем наводе недостатак простора. Решење виде у изградњи анекса зграде којим би се проширио радни простор, као и простор за одлагање документације. Уз то наводе да недостају ормари за одлагање документације и сто за рентаулажу, као и да је потребно обновити канцеларијску опрему. Што се техничке опремљености тиче, ситуација је задовољавајућа. Кадровска структура, да би била потпуна, захтева једног дипломираног архитекту или грађевинског инжењера и једног историчара уметности. У вези са финансирањем и програмима, Установа не наводи проблеме.

Модерна галерија Ваљево⁴

Модерна галерија Ваљево основана је 1985. године, на иницијативу сликара Љубе Поповића и Општине Ваљево. Основна делатност Галерије је културно-просветна, а специфичност је неговање Медиале. Током 24 године постојања реализовала је 58 изложби наших академских сликара фантастике-надреализма, као што су: Љуба Поповић, Леонид Шејка, Дадо Ђурић, Сениша Вуковић, Мирко Главуртић, Оља Ивањицки, Милић од Мачве, Слободана Матић, Владимир Дуњић, Милан Туцовић и многи други. У галеријском простору, поред нових изложби, постоји стална поставка Љубе Поповића, период 1953-1963. такзвани југословенски период и неколико слика из Француског периода, али и цртежи, који су поклон. Галерија поседује збирку сликара који су у њој излагали.

⁴ Модерна галерија Ваљево није доставила податке за 2009. годину.

- **Просторни капацитети**

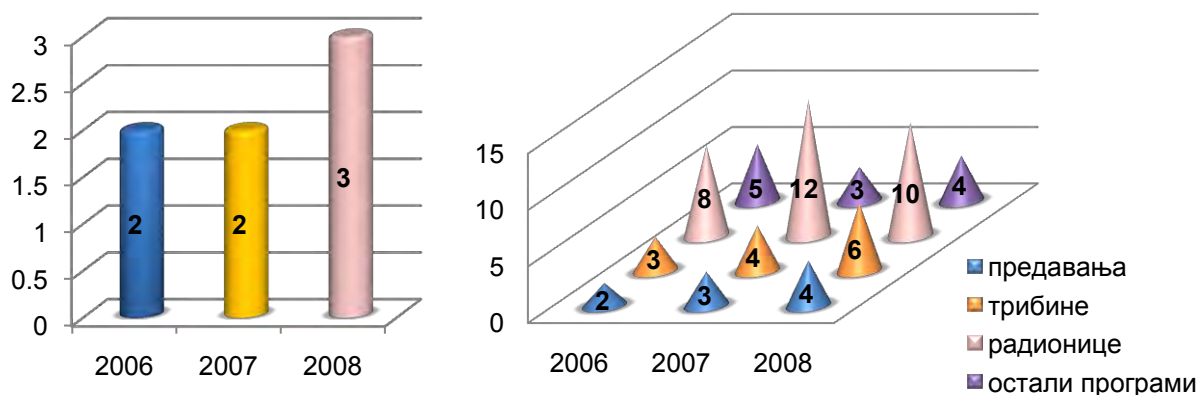
Модерна галерија Ваљево налази се у простору који користи без накнаде. Објекат је у власништву града Ваљева. За излагање радова користи се простор од 379 м² и то: четири зида од 144 м², 112 м², 64 м² и 54 м² и две витрине, обе од по 2 м².

- **Програми и публика**

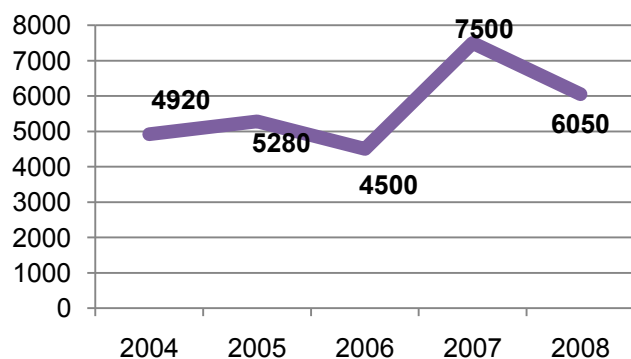
У периоду од 2006. до 2008. године Галерија је, поред сталне поставке, у просеку организовала две ликовне изложбе годишње (самосталне и групне изложбе реномираних уметника). Од пратећих програма Установа организује предавања, трибине, дебате, радионице и пројекције филмова којих је у периоду од 2006. до 2008. године било у просеку 16 годишње.

Установа у својим оквирима има и Уметничку школу за полазнике узраста од 5 до 28 година.

Приказ 25: Број изложби (слика 1) и пратећих програма (слика 2) у периоду од 2006. до 2008. године

Приказ 26: Тенденција кретања броја публике у периоду од 2004. до 2008. године

У периоду од 2004. до 2008. године бележе се константне осцилације у броју посетилаца Галерије. У просеку, Установу посети 5.650 људи на годишњем нивоу.

Установа не ради уторком, а радно време осталим данима је од 10 до 18 часова.

Улаз у Галерију и музејски клуб се не наплаћује.

Галерија не ради годишње евалуације програма, као ни истраживања потреба публике.

- **Кадрови**

Двоје стално запослених ради у Модерној галерији. Полна структура је уједначена. Оба запослена су у старосној доби између 50 и 59 година и имају средњу стручну спрему. У основној делатности ради један запослени.

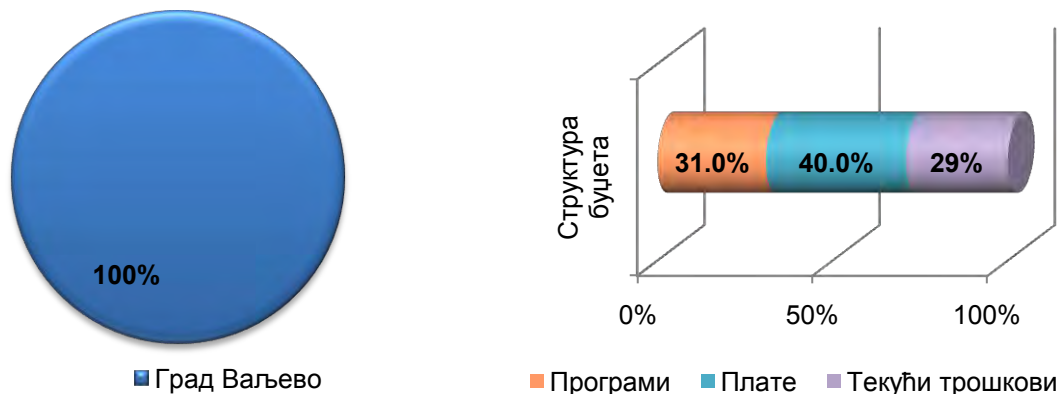
У Галерији су ангажована три хонорарна сарадника и два војника на цивилном одслужењу војног рока. Волонтера нема.

Галерија има стручни Савет који броји четири члана.

- **Буџет**

Установа се у потпуности финансира из буџета града Ваљева. Укупан буџет установе у 2008. години износио је 39.996,66 евра (3.257.000,00 динара), од чега је 12.280,21 евра (1.000.000,00 динара) утрошено на реализацију програма.

Приказ 27: Извори финансирања и структура буџета у 2008. години

- **Техничка опремљеност**

Установа поседује један рачунар и има приступ интернету.

- **Проблеми**

Из Галерије као свој основни проблем наводе недостатак изложбеног простора и депоа и објашњавају да би додатних 150 м² било довољно за њихове потребе, а решење виде у проширењу постојећег простора или у давању на коришћење новог простора од стране Града. Што се техничке опреме тиче, истичу да су им потребни расвета, једна факс, један или два компјутера и један фотокопир апарат. Као проблем наводе и недостатак новца за програме и реализацију изложби. У вези са кадровском структуром нема примедби.

Интернационални уметнички студио „Радован Мића Трнавац“

Интернационални уметнички студио *Радован Мића Трнавац* основан је 1997. године са циљем да помоћу уметности успостави везе међу народима широм света. Основна концепција Студија је довођење актуелних и запажених уметника из света, али се његовим просторијама организују и манифестације. Налази се у реновираној згради која има обележја српске архитектуре с краја XIX века. Уметнички савет позива реномиране уметнике из целог света да буду гости Студија, а основни критеријум су уметничке вредности.

- **Просторни капацитети**

Простор у којем се Студио налази уступљен је од стране града Ваљево без накнаде. У склопу Установе налазе се стан, атеље и галерија у којем бораве и стварају уметници из разних крајева света.

- **Програми и публика**

У периоду од 2006. до 2009. године Студио је, поред три ликовне изложбе годишње (самосталне или групне реномираних уметника), организовао по једну радионицу на годишњем нивоу. Од 2005. до 2007. године Студио је у сарадњи са основним школама у граду Ваљево радио са децом.

Установа не ради понедељком, а радно време осталим данима је од 11 до 19 часова.

Улаз у Галерију се не наплаћује.

Галерија не ради годишње евалуације програма, као ни истраживања потреба публике.

- **Кадрови**

Троје стално запослених ради у Интернационалном уметничком студију. Полна структура је у корист жена, а двоје запослених или 66,7% ради у основној делатности. Преовлађују кадрови са средњом стручном спремом. Двоје запослених је у старосној доби између 40 и 49 година, а просек година је 41.

У Студију нема хонорарних сарадника, волонтера нити војника на цивилном одслужењу војног рока. Стручни савет галерије броји три члана.

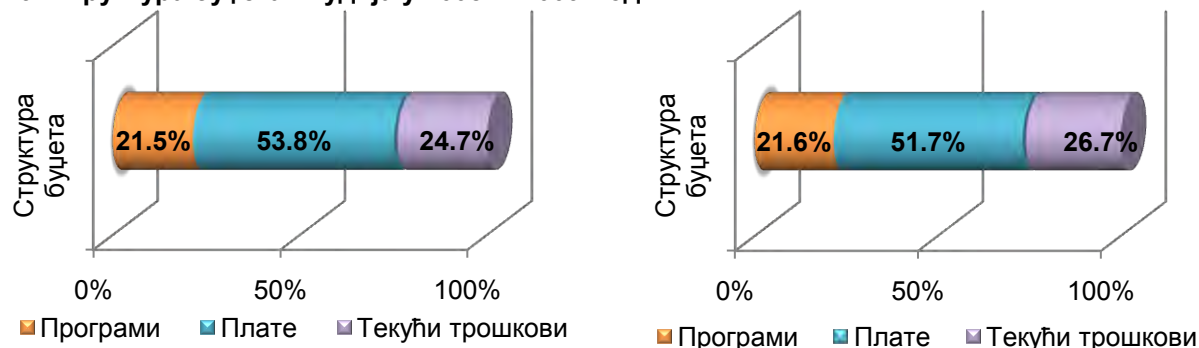
- **Буџет**

Установа се финансира из буџета града Ваљева, а делом и донацијама. Укупан буџет установе у 2008. години износио је 40.217,70 евра (3.275.000,00 динара), од чега је 8.657,55 евра (705.000,00 динара) утрошено на реализацију програма. У 2009. години је, од укупног буџета који је износио 39.638,20 евра (3.723.244,00 динара), за програме утрошено 8.577,14 евра (805.657,00 динара).

Приказ 28: Извори финансирања Студија у 2008. и 2009. години

Приказ 29: Структура буџета Студија у 2008. и 2009. години

Табела 8: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Замена кровног покривача	Град Ваљево	2008.	3.684,06	300.000,00
Видео надзор и аларм	Град Ваљево	2009.	3.938,82	369.976,00

Установа није навела приоритетна инвестициона улагања.

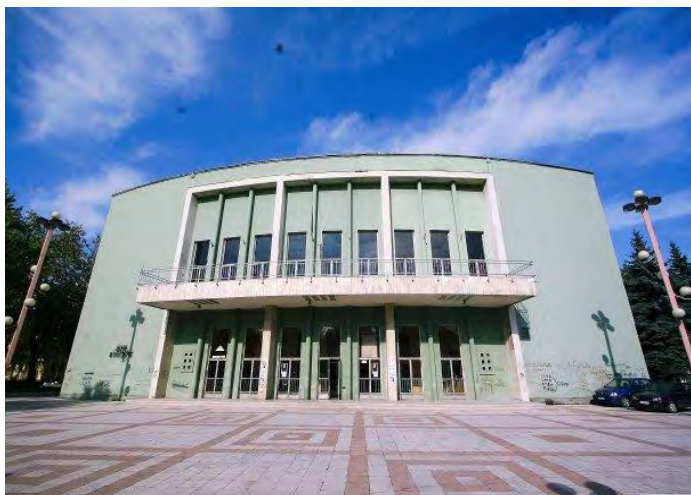
- **Техничка опремљеност**

Установа поседује три рачунара који су умрежени и имају приступ интернету.

- **Проблеми**

У интернационалном уметничком студију *Радован Мића Трнавац*, што се техничке опремљености тиче, наводе потребу за још једним рачунаром. Уз то, главни проблем им представља адекватан транспорт уметничких дела за који је потребно издвојити више новца.

Центар за културу Ваљево

Центар за културу Ваљево основан је 1956. године као *Дом културе*. Данашњи назив добија 2009. године по спајању три установе културе: Дома културе, Омладинског центра и Културно-просветне заједнице. Циљ оснивања Културног центра је рационалније, ефикасније и креативније коришћење постојећих људских и техничко-технолошких ресурса три установе у корист подизања уметничког квалитета и квантитета програма.

Установа се бави организацијом и продукцијом позоришних представа, биоскопско-приказивачком делатношћу, организацијом концерата, изложби и едукативних садржаја и пружа логистичку подршку свим градским манифестацијама и другим уметнички пројектима.

• Просторни капацитети

Установа своју делатност обавља у згради некадашњег Дома културе саграђеној 1960. године. Објекат је у власништву града Ваљева и укупне је површине 3.108 м².

Зграда има велики улазни хол за вишенаменску употребу, позоришну салу са 600 места, једну мању салу и простор на отвореном који се може користити за различите културне програме. Уз то постоје и пратеће просторије (сале за пробе, шминкернице, гардеробе, депои за костиме и сценографију). У Тешњару постоји и изложбени простор Центра од 80 м².

• Програми и публика

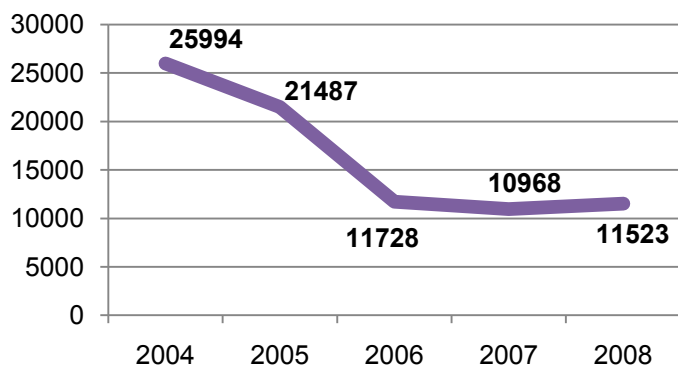
Центар за културу Ваљево организује изложбе, пројекције и музичко-сценске програме. У оквиру Установе постоје *Галерија 34* (у Тешњару), Аматерско позориште *Абрашевић*, КУД *Абрашевић*, КУД *Ђердан*, оркестар и хор *Абрашевић* и биоскоп *Централ*.

Табела 9: Приказ броја и посећености програма Центра за културу у последње две године (подаци из 2008. године односе се на период када је Установа још увек носила назив Дом културе, подаци из 2009. године односе се на период 01.01-31.08.2009 – Дом културе/01.09-31.12.2009 – Центар за културу)

	Наступи у установи		Посећеност	
	2008	2009	2008	2009
Галерија 34	12	0/1	600	0/200
Аматерско позориште <i>Абрашевић</i>	13	8	4.700	2.500
Аматерско позориште <i>Мала сцена</i>	-	4	-	2.000
КУД <i>Абрашевић</i> / оркестар и хор <i>Абрашевић</i>	4	3	1.800	1.200
КУД <i>Ђердан</i>	-	1	-	600
Гостујуће представе и КУД-ови	1	11/2	400	5.500/850
Биоскоп <i>Централ</i>	91 премијера 308 пројекција	32 премијера 134 пројекција	4.138	2.701
Трибине, предавања, књижевне вечери	-	1	-	50

Центар је организатор две манифестације: *Ваљевског џез феста* и фестивала *Теињарске вечери*. У Установи повремено вежбају и наступају младе ауторске музичке групе, што је било нередовно током формирања Центра за културу.

Приказ 30: Тенденција кретања броја публике у периоду од 2004. до 2008. године

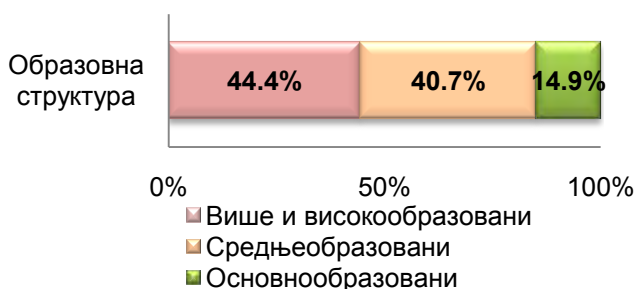
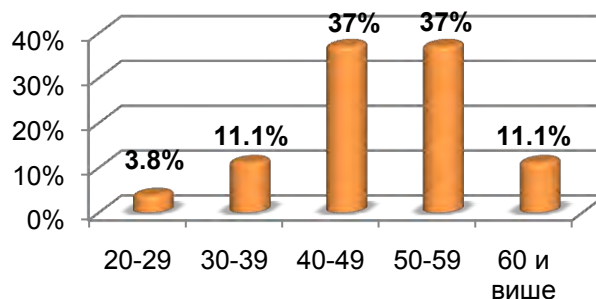
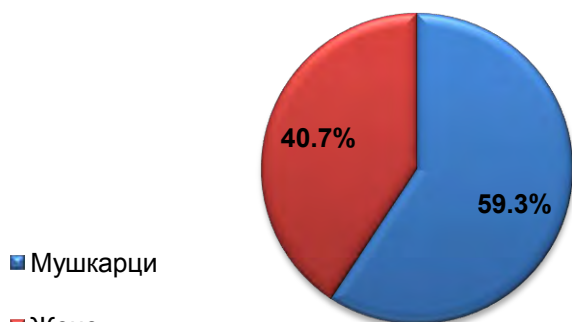

У периоду од 2004. до 2008. године бележи се константан пад броја публике. Просечна цена улазнице за програме Центра за културу је 200 динара, а попуст имају ђаци и особе са инвалидитетом. Установа ради годишње евалуације програма, али не раде истраживања потреба публике.

• Кадрови

У Центру за културу ради 27 стално запослених. Полна структура показује да преовлађују жене, а старосна да има подједнако кадрова од 40 до 49 и од 50 до 59 година. Просек година запослених је 49.

Приказ 31: Полна, старосна и образовна структура запослених

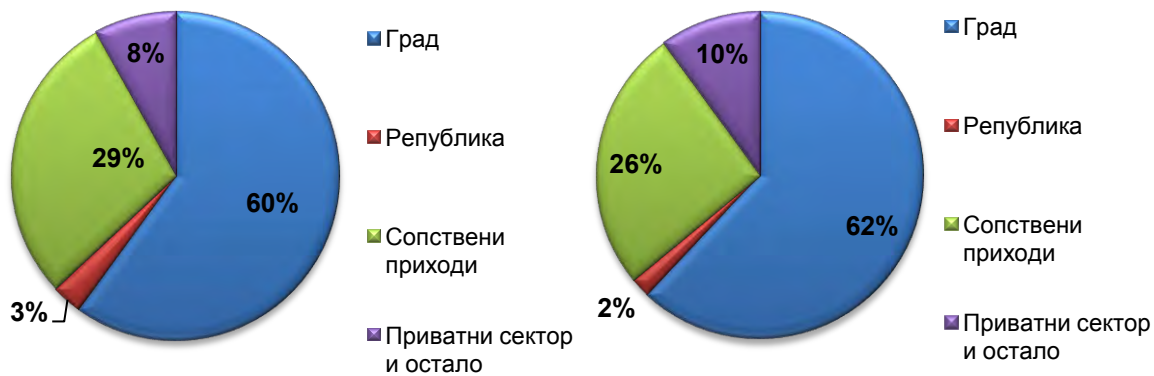
У образовној структури предњачи високообразовани кадар, док у основној делатности ради 51.9% запослених.

У Центру је ангажовано седам хонорарних сарадника, пет волонтера и два војника на цивилном одслужењу војног рока.

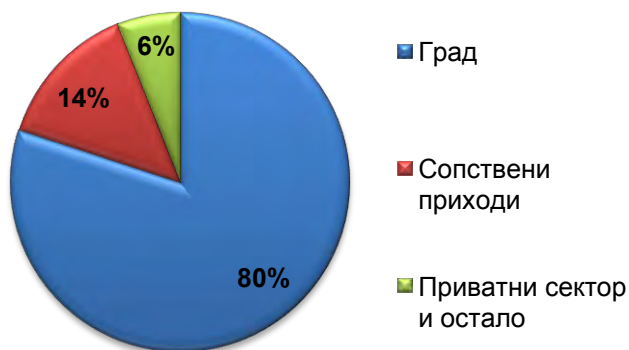
• Буџет

Укупан буџет Установе у 2008. години, када је још увек функционисала као Дом културе, износио је 20.248.000,00 динара, док је у 2009. години, у периоду од 01.01. до 31.08. износио 11.012.134,00 динара. Дом културе прелази у Центар за културу 01.09. 2009. године, па је буџет до краја године за нову установу износио 10.262.444,00 динара. Центар се највећим делом финансира из градског буџета, а ту су још и сопствени приходи као и донације. За програме је током две године у просеку издвојено 28,1%.

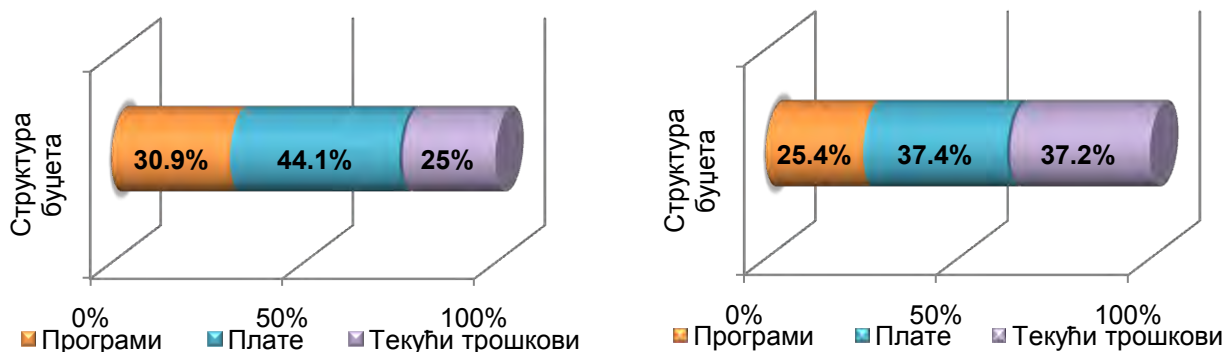
Приказ 32: Извори финансирања Дома културе у 2008. години и од 01.01. до 31.08. 2009. године

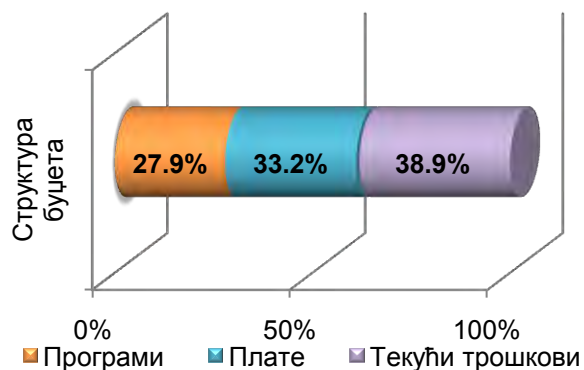
Приказ 33: Извори финансирања Центра за културу од 01.09. до 31.12.2009. године

Приказ 34: Структура буџета Дома културе у 2008. години и од 01.01. до 31.08. 2009. године

Приказ 35: Структура буџета Центра за културу од 01.09. до 31.12. 2009. године

Установа није навела последња инвестициона улагања.

Као приоритетна инвестициона улагања, у Центру за културу наводе реконструкцију крова, радове на сцени, гардеробама и оркестарској рупи као и радове у холу и на ветробрану.

- **Техничка опремљеност**

Центар за културу Ваљево располаже са 13 рачунара за које нам нису доставили информацију да ли су умрежени. Имају приступ интернету. Установа има 66 рефлектора из 1996. године, а што се звучника тиче располажу са 6 монитора и 2 звучна плејбек стуба.

- **Проблеми**

Из Установе истичу да имају проблем са запуштеношћу простора и да су потребна већа улагања од стране града. У техничком делу наводи се да је проблем застарелост опреме, док је предлог да се нова опрема набави путем конкурса. Када је о кадровској структури реч, као и о финансијама и програмском делу, не наводе проблеме.

Уметнички ансамбл „Абрашевић“

Уметнички ансамбл *Абрашевић* (односно матично градско културно-уметничко друштво) је удружење грађана основано 1905. године. *Абрашевић* је носилац великог броја друштвених признања као што су *Вукова награда*, *Златна значка* Културно просветне заједнице Србије, *Златна плакета* града Ваљева и *Орден Републике Србије*.

Чланови су распоређени у четири сталне секције: фолклорни ансамбл, позоришну трупу, оркестар и хор.

- **Просторни капацитети**

Друштво располаже простором у оквиру Центра за културу који користи без накнаде.

- **Фундус и инструменти**

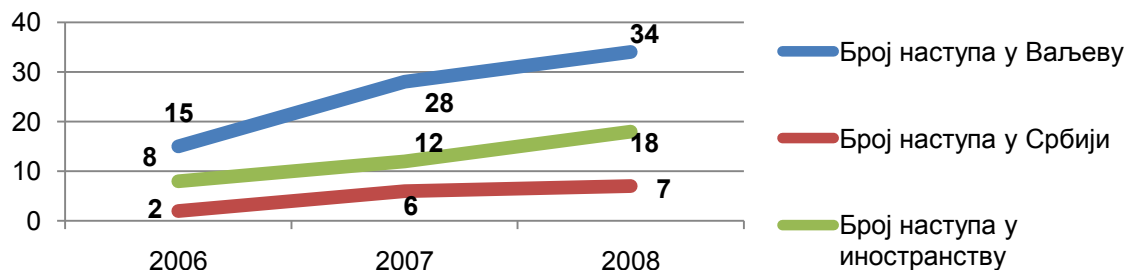
Друштво поседује своје инструменте и ношње.

- **Наступи и публика**

Током три сезоне сезоне Друштво је наступало укупно 130 пута. Током године, Друштво у просеку има 43 наступа, што значи да сваког месеца има више од три. Статистички подаци за три сезоне показују да *Абрашевић* у просеку бележи два наступа месечно у Ваљеву, један у другим градовима Србије на двомесечном нивоу, као и један наступ у иностранству.

Уочљиво је да од 2006. до 2008. године, што се броја наступа тиче, број наступа расте из сезоне у сезону, како у Ваљеву, тако и у другим градовима Србије, али и у иностранству.

Приказ 36: Тенденција кретања броја наступа у Ваљеву, земљи и иностранству током три сезоне

Када су наступи у иностранству у питању, *Абрашевић* је гостовао у Француској, Шпанији, Португалији, Немачкој, Италији, Холандији, Грчкој, Русији, Белгији, Израелу, Бугарској, Чешкој, Сједињеним Америчким Државама, Канади, Мексику...

Друштво није члан ниједне професионалне мреже ни на националном, ни на међународном нивоу. У оквиру *Абрашевића* постоје четири сталне секције:

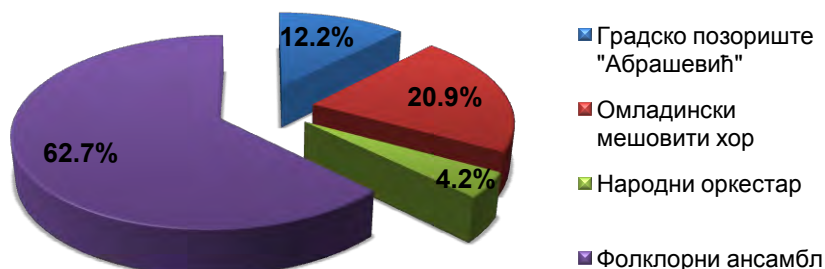
- Градско позориште *Абрашевић* (које је однеговало близу 70 младих људи који су завршили или су на студијама неке од уметничких академија у земљи),
- Омладински мешовити хор,
- Народни оркестар и

- Фолклорни ансамбл (школа фолклора, пионери, јуниори, припремни ансамбл, сениори и ветерани), а повремено се активирају група певача, забавни и тамбурашки оркестри.
Абрашевић на локалном нивоу сарађује са Гимназијом, Центром за културу и Народним музејом, на националном са Савезом аматера Србије, а међународном са различитим асоцијацијама.
Године 2009. у сарадњи са тадашњим Домом културе, обновили су Абро фест (фестивал позоришта).
Абрашевић наплаћује улазнице за своје програме и чланарину, а попуст имају ђаци.

• Чланство

Удружење броји 287 чланова, а највећи број их је у фолклорном ансамблу – 180, затим у Омладинском мешовитом хору – 60; 35 чланова је у градском позоришту *Абрашевић*, док је број чланова у Народном оркестру - 12.

Приказ 37: Чланство по секцијама Уметничког ансамбла *Абрашевић*

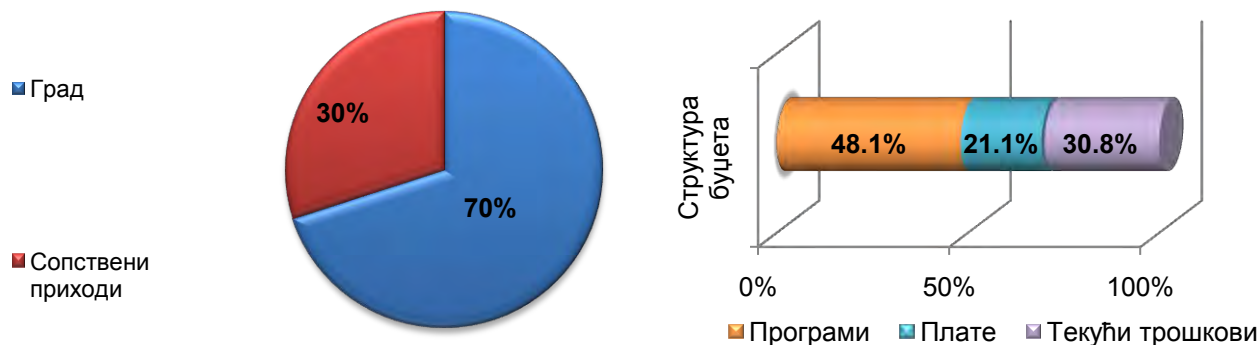
• Кадрови

У *Абрашевићу* је једна особа стално запослена.

• Буџет

Уметнички ансамбл *Абрашевић* већим делом се финансира из буџета града, а остатак долази из сопствених прихода. У 2008. години укупан буџет Друштва износио је 31.928,56 евра (2.600.000,00 динара), од чега је за програме издвојено 15.350,27 евра (1.250.000,00 динара).

Приказ 38: Извори финансирања и структура буџета у 2008. години

• Проблеми

Проблем који у вези са техничком опремљеношћу истичу у Уметничком ансамблу *Абрашевић* је недостатак сопственог озвучења, скенера и штампача, а истичу и потребу за репарирањем старих и куповином нових музичких инструмената и обнављањем или шивењем нових фолклорних ношњи. Што се финансирања тиче, као проблем наводе недостатак новца за програме.

Управни одбори установа културе

Податке о структури управних одбора у ваљевским установама културе достављене су од стране четири установа културе: Народног музеја Ваљево, Међуопштинског историјског архива Ваљево, Матичне библиотеке „Љубомир Ненадовић“ и Завода за заштиту споменика културе Ваљево.

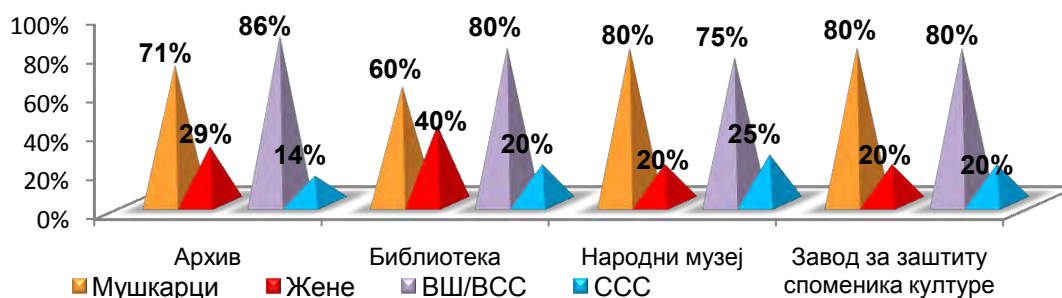
Из достављених података о професионалној структури чланова управних одбора, може се видети да су професије чланова у већини случајева прилагођене основној делатности дате установе, иако има и занимања ван културне делатности.

Табела 10: Број чланова и структура управних одбора према занимању по установи

Установа	Укупан број чланова	Број чланова постављен од стране града	Број чланова из редова запослених	Занимање чланова управних одбора по установама
Историјски архив	9	5	2	1. професор историје – четири члана 2. професор одбране 3. дипл. политиколог 4. пензионер са ССС ⁵
Библиотека	5	3	2	1. професор – два члана 2. дипломирани инжењер 3. књижничар 4. дипл. ветеринар
Народни музеј	5	3	2	1. дипл. историчар 2. дипл. етнолог 3. дипл. инжењер 4. менаџер/ директор ПР агенције 5. студент менаџмента
Завод за заштиту споменика	6	3	3	1. дипл. архитекта – два члана 2. професор српског језика 3. дипл. правник 4. техничар

Чланови одбора су у великом броју високо образована лица – 85,7% свих чланова је факултетски образовано. У оквиру полне структуре предњаче мушкарци чији удео износи 68%.

Приказ 39: Полна и образовна структура чланова управних одбора

У Ваљево чланство у управним одборима у установама културе није плаћена функција од 2001. године. Према подацима који обухватају период 2008 – октобар 2009. године, одбори се састају најмање два, а највише седам пута у току године.

⁵ За два члана УО Архива нису достављени подаци јер не учествују активно у раду одбора

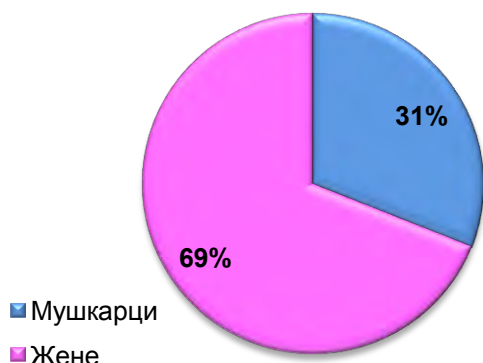
Табела 11: Број састанака управних одбора установа у периоду од јануара 2008. до октобра 2009. године

Установа	Састанци управних одбора	
	2008	Јануар – октобар 2009
Историјски архив	5	2
Библиотека	7	4
Народни музеј	5	4
Завод за заштиту споменика	2	1

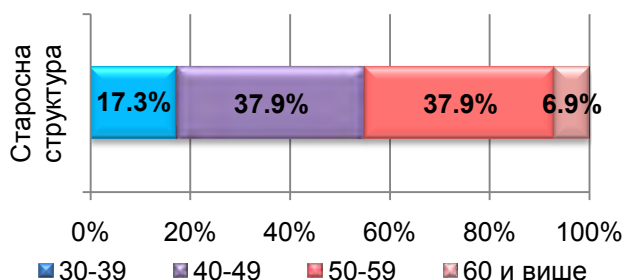
Ставови запослених у установама културе

Упитник за запослене у Ваљево попунило је 29 запослених из свих седам градских установа културе. Узорак чини 33% свих запослених. У узорку предњаче особе женског пола, вишег или високог образовања и доминантне су две старосне групе са једнаком затупљеношћу, тачније испитаници у четвртој и петој деценији живота.

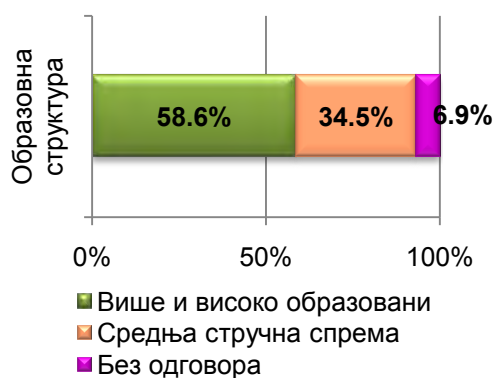
Приказ 40: Структура узорка запослени
Полна структура

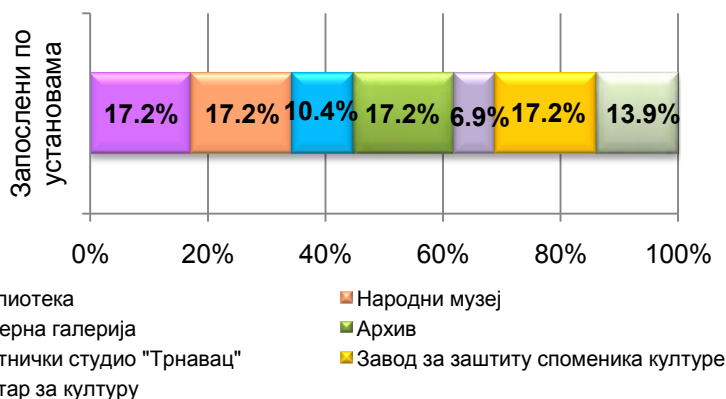
Старосна структура

Образовна структура

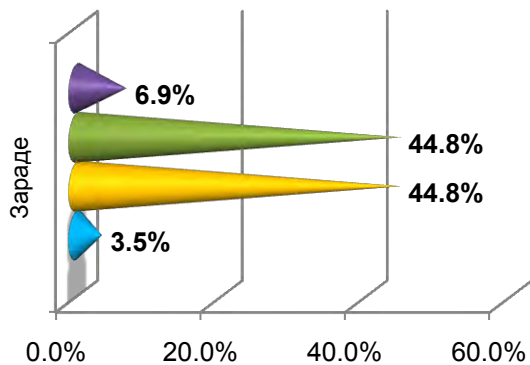
Структура по установама

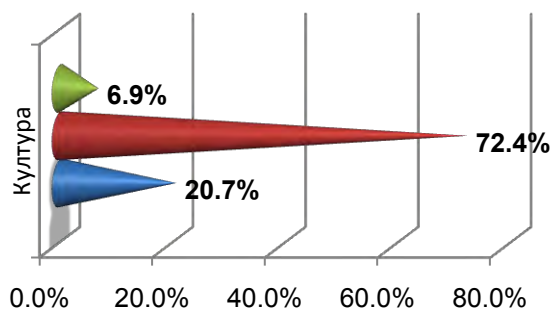
• Задовољство сектором културе

Своје незадовољство стањем у култури града Ваљево изразило је 72,4% испитаника, док се 20,7% изјаснило да је задовољно а 6,9% је било уздржано по овом питању. Када је мишљење о зарадама у сектору културе у питању по 44,8% испитаника сматра да су оне лоше и осредње, да су зараде добре оцењује 6,9% испитаника, веома лоше 3,4% док нико од испитаника субјективно не процењује зараде у култури као веома добре.

Приказ 41: Задовољство стањем у култури

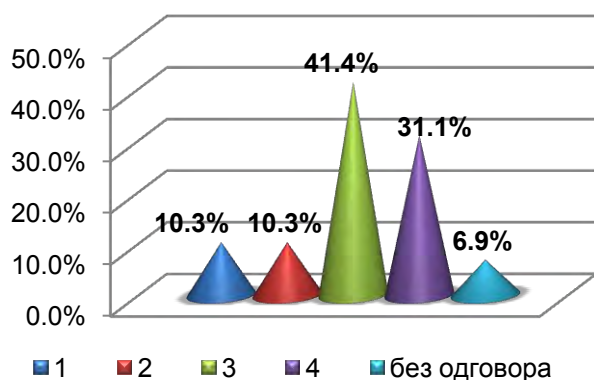
Приказ 42: Задовољство зарадама у сектору културе

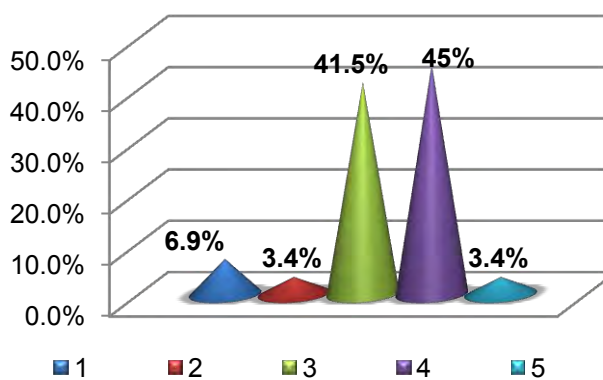
■ Добре ■ Осредње ■ Лоше ■ Веома лоше ■ Без одговора ■ Незадовољан/на ■ Задовољан/на

Међусобну сарадњу установа културе у граду запослени су оценили у највећем броју као осредњу или добру - 41,4% (оцена 3 у систему од 1 до 5, где је 1 најмања оцена а 5 највећа), а затим као веома добру (оцена 4) -31%. Најлошијим оценама (1 и 2) по 10,3% испитаника оцењују ниво сарадње, што показује да позитивно мишљење о сарадњи установа има већи број испитаника него негативно. Квалитет културних дешавања у граду највећи број испитаника (44,8%) сматра веома добрим (оцена 4) и у веома сличном броју – 41,4% добрим (оцена 3).

Приказ 43: Оцене сарадње установа културе

Приказ 44: Оцене културних дешавања у граду

Запослени као највеће проблеме истичу:

1. Недостатак средстава за реновирање објеката и улагање у инфраструктуру
2. Недовољно средстава за програме
3. Недовољна брига за културно-историјско наслеђе

Када је о сарадњи реч запослени најлошије оцењују сарадњу установа културе и приватног сектора. Са друге стране најбоље је оцењена сарадња са градским већником задуженим за област културе и са школама.

У табели која следи приказане су фреквенције одговора на понуђеној скали, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интензитета:

- - збирни приказ опције „одлично“ и „добро“ када је позитивни став већински
- - неутралан одговор „ни добро ни лоше“ у случајевима када исти доминира
- - збирни приказ опције „лоше“ и „веома лоше“ када је негативни став већински

Табела 12: Сарадња установа културе са другим актерима битним у њиховом функционисању оцењена од стране запослених у установама

Између установа културе у граду и насељеним местима	Одлично 3,4%	Добро 41,4%	Ни добро ни лоше 31%	Лоше 24,1%	Веома лоше 0%
Између установа културе и школа	Одлично 10,3%	Добро 41,4%	Ни добро ни лоше 31%	Лоше 13,8%	Веома лоше 3,4%
Између установа културе и приватног сектора	Одлично 0%	Добро 3,4%	Ни добро ни лоше 37,9%	Лоше 48,3%	Веома лоше 10,3%
Између установа културе и секретаријата за културу	Одлично 3,4%	Добро 34,5%	Ни добро ни лоше 31%	Лоше 24,1%	Веома лоше 6,9%
Између установа културе и већника за културу у скупштини града	Одлично 6,9%	Добро 48,3%	Ни добро ни лоше 20,7%	Лоше 6,9%	Веома лоше 17,2%
Између установа културе и министарства културе	Одлично 0%	Добро 37,9%	Ни добро ни лоше 31%	Лоше 20,7%	Веома лоше 10,3%

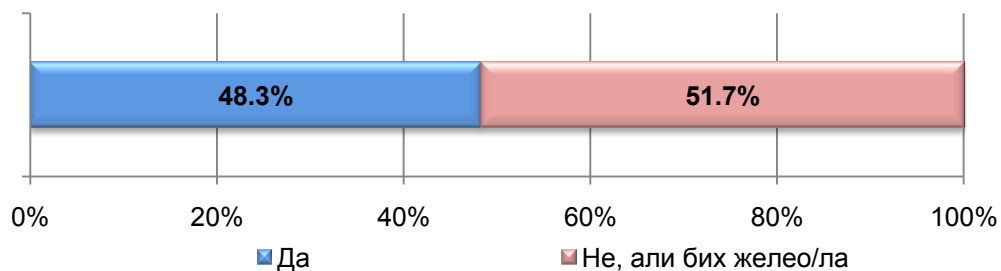
Када су у питању области културне политике и њихова развијеност у граду Ваљевоу, запослени у култури су фестивалску политику и неговање аматеризма оценили позитивним оценама, док стање у области истраживања публике, улагања у радне просторе и реактивације индустријског наслеђа већина види као наразвијено, односно према понуђеним модалитетима као „лоше“.

Табела 13: Развијеност појединих области из културе према оценама запослених

Развој културног туризма	Одлично 0%	Добро 13,8%	Ни добро ни лоше 44,8%	Лоше 34,5%	Веома лоше 6,9%	Без одговора 0%
Истраживања публике ради унапређења садржаја	Одлично 0%	Добро 6,9%	Ни добро ни лоше 41,4%	Лоше 44,8%	Веома лоше 6,9%	Без одговора 0%
Подстицање културног аматеризма	Одлично 3,4%	Добро 37,9%	Ни добро ни лоше 27,6%	Лоше 31%	Веома лоше 0%	Без одговора 0%
Подршка новим креативним пројектима	Одлично 3,4%	Добро 27,6%	Ни добро ни лоше 34,5%	Лоше 31%	Веома лоше 0%	Без одговора 3,4%
Неговање фестивала, различитих по карактеру	Одлично 13,8%	Добро 44,8%	Ни добро ни лоше 34,5%	Лоше 6,9%	Веома лоше 0%	Без одговора 0%
Реактивација индустријског наслеђа	Одлично 1,2%	Добро 9,9%	Ни добро ни лоше 34,6%	Лоше 44,4%	Веома лоше 9,9%	Без одговора 6,9%
Улагање у простор за рад	Одлично 0%	Добро 20,7%	Ни добро ни лоше 24,1%	Лоше 51,7%	Веома лоше 3,4%	Без одговора 0%

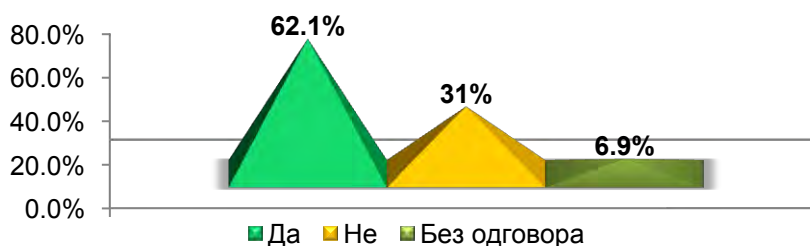
Установе у Ваљевоу судећи по одговорима испитаника воде бригу о доедукацији кадрова, али не у оној мери у којој би то запослени желели, имајући у виду да нити један испитаник није одговорио да нема потребу за додатном едукацијом.

Приказ 45: Одговор на питање: „Да ли сте од стране ваше установе били послати на семинар/програм едукације?“

Већина запослених пристала би да учествује у изради плана културног развоја уколико би им било понуђено

Приказ 46: Одговори на питање „Да ли бисте учествовали у изради стратешког плана развоја културе у свом граду?“, већина запослених одговара са „да“

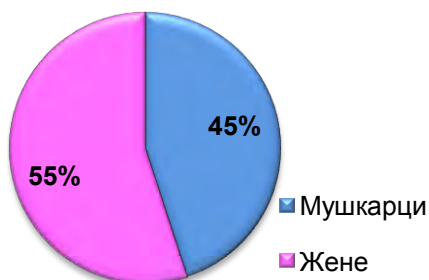

Ставови грађана Ваљева о култури у њиховом граду

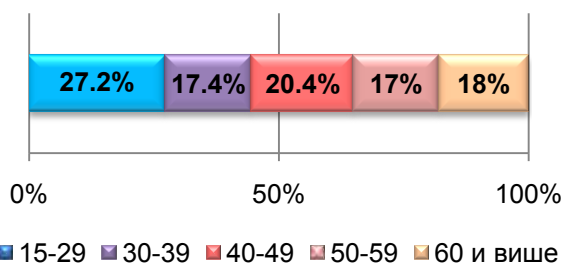
Квантитативни део истраживања базиран је на обради одговора из 383 упитника прикупљених од грађана Ваљева у октобру 2009. године. Удео питања на која грађани нису дали одговор је 3,6%. Приликом анализе они неће бити узимани у обзир.

Приказ 47: Структура узорка

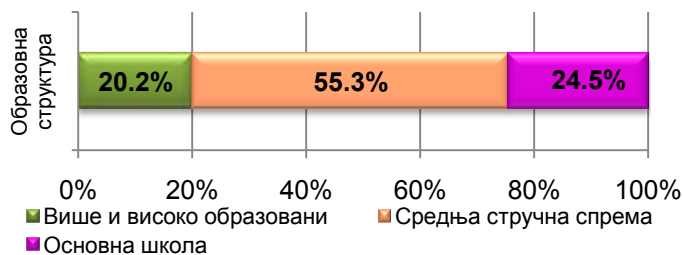
Полна

Старосна

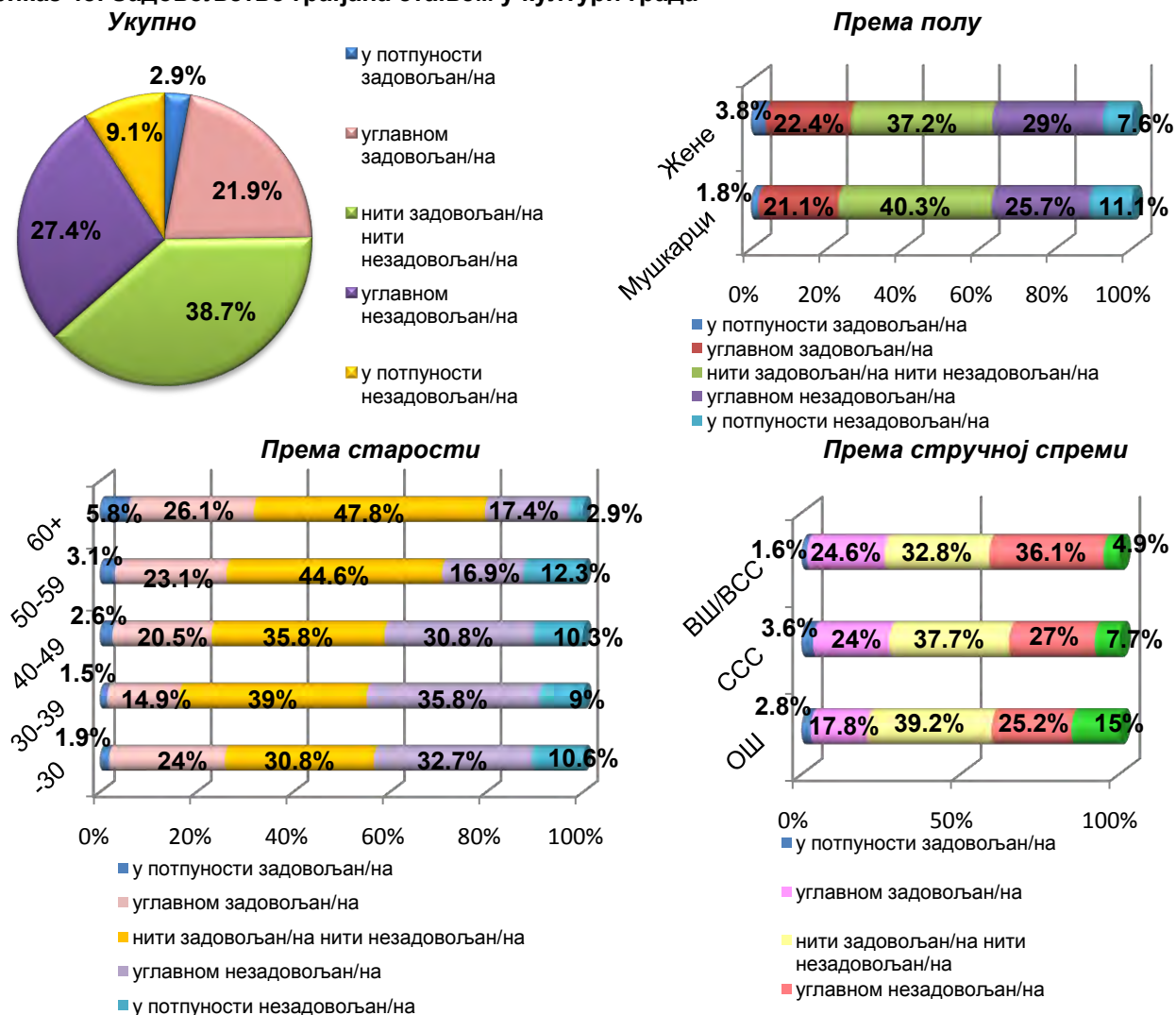
Образовна

• Задовољство стањем у култури

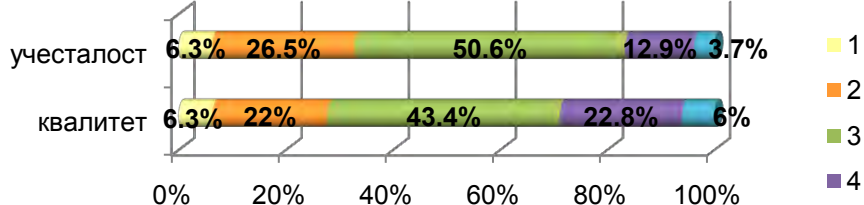
Највећи број грађана Ваљева истиче да је „нити задовољно нити незадовољно“ стањем у култури, односно стање у култури града оцењују осредњом оценом. То може значити и да су они понекад задовољни, а понекад не. Грађани који су углавном или у потпуности незадовољни предњаче у односу на оне углавном или у потпуности задовољни. Мушкарци показују веће незадовољство стањем у култури од жена. Када је старосна структура у питању најзадовољнији су они преко 59 година старости, док су најнезадовољнији у највећем проценту најмлађи испитаници до 29 година. Са растом година, примећује се све јача тенденција ка давању неутралних одговора. Када је образовна структура у питању, највећи број оних који су у потпуности незадовољни стањем у култури Ваљева чине испитаници са основним образовањем, који су уједно и најсклонији давању индиферентних одговора на тему културе. Испитаници са средњим образовањем показали су највећи степен задовољства на позитивној оси одговора (збирни приказ одговора „у потпуности задовољан и „углавном задовољан“), док испитаници са високим образовањем показују највећи степен незадовољства стањем у култури града.

Приказ 48: Задовољство грађана стањем у култури града

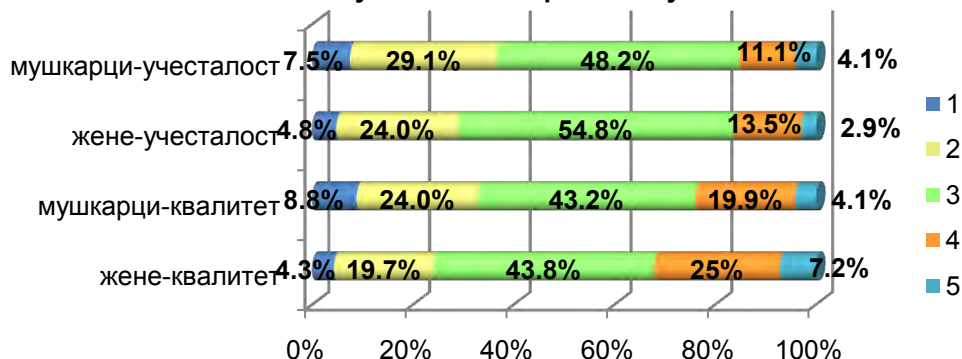

Када су квалитет и учесталост дешавања у питању, грађани се у највећем броју одлучују за „добру оцену“ (оцена три у систему од један до пет), што указује на неодлучан став, односно да ли да се према култури одреде позитивно или негативно. Када се „добре“ оцене занемаре, грађани се у нешто већем проценту одлучују за ниске оцене („довољне“ и „недовољне“) у случају када оцењују колико се често уприличавају културни догађаји у Ваљеву, док квалитет тих дешавања је већински оцењен са „врло добрим“ и „одличним оценама“. Мушкарци строжије оцењују учесталост дешавања у граду, а жене у већем проценту него мушкарци сматрају да је квалитет културних догађаја врло добар и одличан.

Приказ 49: Оцене испитаника у вези са квалитетом и учесталошћу културних дешавања

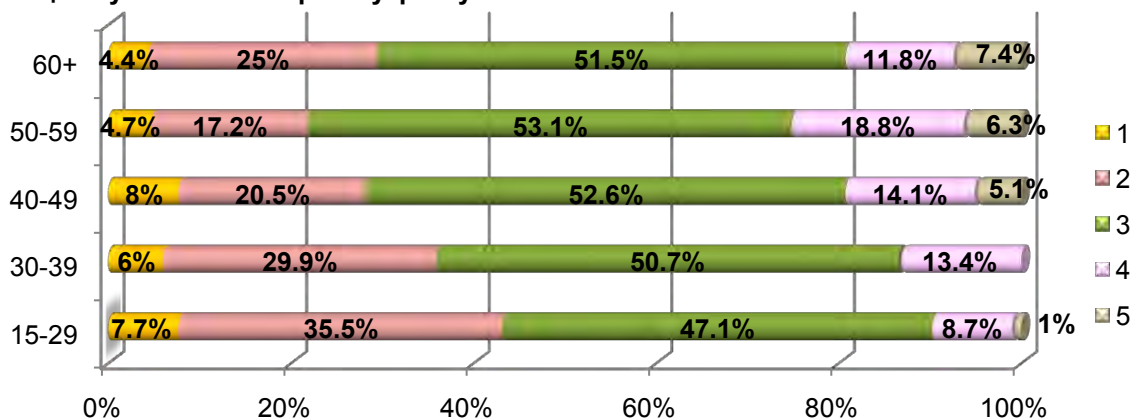

Приказ 50: Оцене испитаника квалитета и учесталости према полу

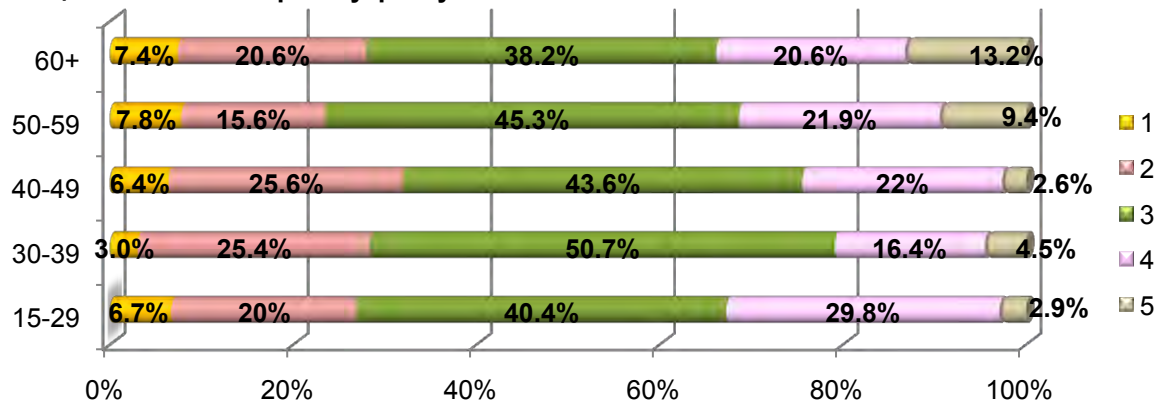

Када се узраст испитаника узме у обзир, најнезадовољнији бројем дешавања у граду су најмлађи испитаници до 29 година старости, који су у поређењу са осталим старосним групама обај параметар у највећем броју оценили најнижим оценама („недовољним“ и „довољним“). Квалитет дешавања најбоље оцењују најстарији испитаници, преко 60 година, а одмах иза њих су најмлађи, док припадници средње генерације показују највећу критичност по овом питању.

Приказ 51: Оцене учесталости према узрасту испитаника

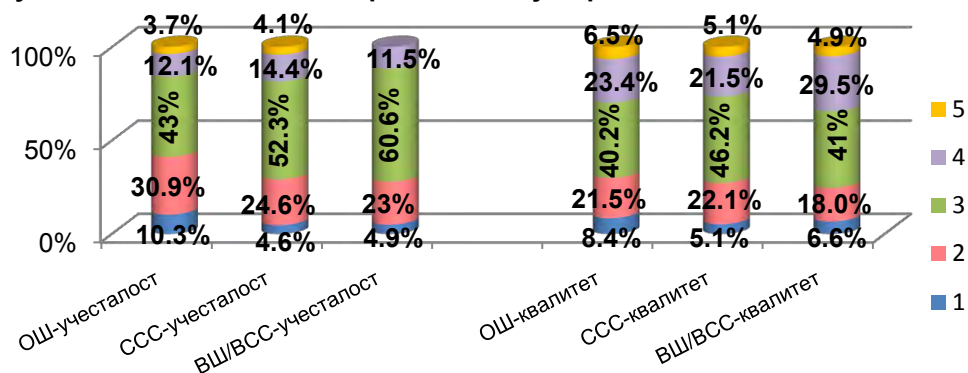

Приказ 52: Оцене квалитета према узрасту испитаника

Пресек степена образовања и учесталости показује да ниске оцене у највећем броју дају испитаници са основном школом, док они са средњим образовањем имају најпозитивнији став док високо-образовани више него остали оцењују ову област као осредње добру. Када је квалитет културних дешавања у питању, високо-образовани су ти који су најзадовољнији а основнообразовани најнезадовољнији.

Приказ 53: Оцена учесталости и квалитета према степену образовности испитаника

• Развијеност појединих области културе у Ваљевоу

Према мишљењу испитаника најразвијенија област културе је убедљиво аматеризам са 61,1% „врло добрих“ и „одличних“ оцена. На другом месту је неговање традиције и заштита културне баштине са 34,5% високих оцена. Трећа област по броју високих оцена (27,9%) је занимљивост културних садржаја.

Изразито негативно од стране грађана је оцењена област истраживања потреба публике са 60,3% најнижих оцена (оцене 1 и 2), што може указати на проблем усклађености културних програма у граду и очекивања грађана. Прилагођеност културних програма етничким групама и развијеност међународне сарадње су на другом и трећем месту по броју лоших оцена. У табели која следи приказане су фреквенције одговора, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интезитета.

■ - збирни приказ оцена четири и пет када је позитивни став већински

■ - неутралан одговор, оцена три, у случајевима када исти доминира

■ - збирни приказ оцена један и два када је негативан став већински

Значајан је и број „не знам“ одговора као начин сагледавања упућености грађана у поједине сегменте културе.

Табела 14: Рангирање области културе према ниским („недовољним“ и „довољним“) оценама испитаника (у процентима)

Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам	Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам
1	истраживање потреба публике	60,3	16,2	10,7	18,8	6	развијеност културног туризма	38,1	32,4	20,1	9,4
2	заступљеност културних садржаја према етничким групама у граду	48,3	18,8	8,1	24,8	7	сарадња установа на локалном нивоу	30,8	25,6	12,8	30,8
3	заступљеност међународне сарадње	45,5	18,8	10,4	25,4	9	занимљивост културних садржаја	25	42	27,9	5
4	развијеност савременог стваралаштва	42,3	29,5	10,4	17,8	8	неговање традиције и заштита културне баштине	24,5	32,6	34,5	8,4
5	промоција садржаја од стране установа	40,5	31,6	15,4	12,5	10	развијеност културног аматеризма	12,3	23,2	61,1	3,4

Када се дистрибуција одговора сагледа кроз полну, старосну и образовну структуру, може се видети да жене развој очувања културне баштине виде позитивније од мушкараца а да су строжије по питању сагледавања потреба публике. Млади до 29 година старости најниже оцењују стање у савременом стваралаштву и међународној сарадњи у односу на друге старосне групе (са преко 50% ниских оцена) а високо-образовани су изразито незадовољнији заступљеношћу испитивања културних потреба посетилаца програма са чак 78,8% ниских оцена.

• Начин информисања о културним дешавањима у граду

Удео грађана Ваљева који истичу да су им информације о културним дешавањима увек доступне је 11%, наспрот 37,3% оних који кажу да тешко долазе до информација о култури које су им потребне, док највећи проценат 50,1% представља „златну средину“ којој су информације „углавном доступне“ што значи да тек понекад не могу да дођу до информација које их занимају када су културни догађаји у питању. Дистрибуција одговора према полној, старосној и образовној структури показује да су жене информисаније од мушкараца, да испитаници преко 60 година старости показују највећи проценат одговора о недовољној доступности информација, док они у двадесетим и тридесетим годинама у највећем броју сматрају да су углавном информисани о ономе што се дешава у граду. Анкетирани са основним образовањем истичу најмању информисаност од осталих образовних категорија, средњеобразовани имају већи удео одговора о лакој и сталној доступности информација док они са вишим и високим образовањем истичу у већем проценту него остале образовне категорије да су им информације углавном доступне.

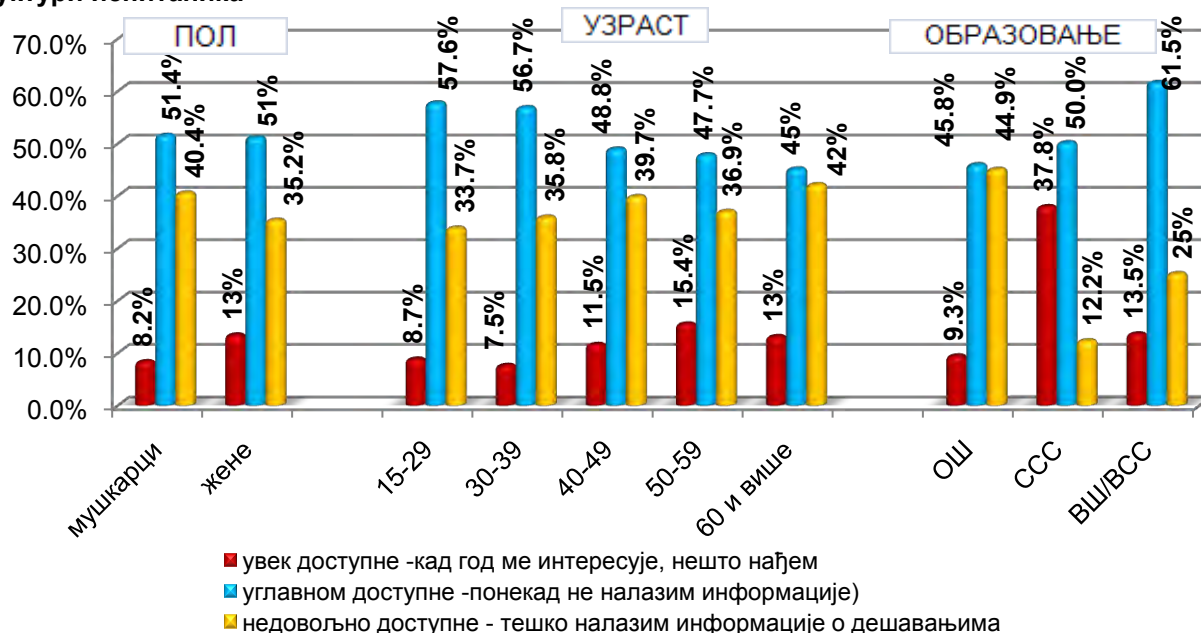
Када је о изворима информација реч грађани Ваљева се најчешће информисају када је култура у питању путем пријатеља (28,7%) и телевизије (23,3%), затим преко штампаних медија (20,6%), интернета (15,9%) а најмање преко промотивног материјала (8,9%).

Извори информисања готово да и нису полно условљени, изузев чињенице да се жене нешто чешће информисају преко својих социјалних мрежа, а мушкарци путем интернета. Промо материјал је у нешто већем броју код жена извор информација него код мушкараца.

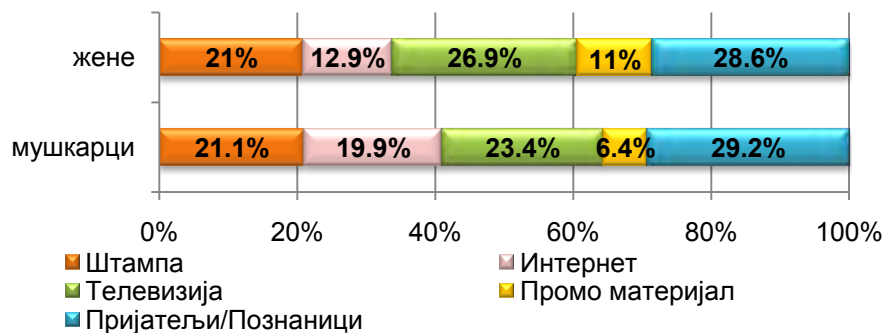
Најмлађи испитаници се најчешће информисају путем социјалних мрежа а затим путем интернета, а заступљеност тих начина информисања опада са порастом година. Са друге стране коришћење штампаних медија и телевизије као извора информација о културним догађајима расте са порастом броја година, те се тако грађани преко 60 година живота чешће информисају путем телевизије, а потом и новина, него остале старосне групе.

Коришћење интернета је у корелацији са степеном образовања, тако да интернет странице чешће посећују високообразовани од оних са средњом и основном школом, што је такође случај и са информисањем путем промо материјала. Основнообразовани у већем проценту користе мреже пријатеља ради информисања од осталих образовних категорија и такође информације чешће траже у новинама и на телевизији.

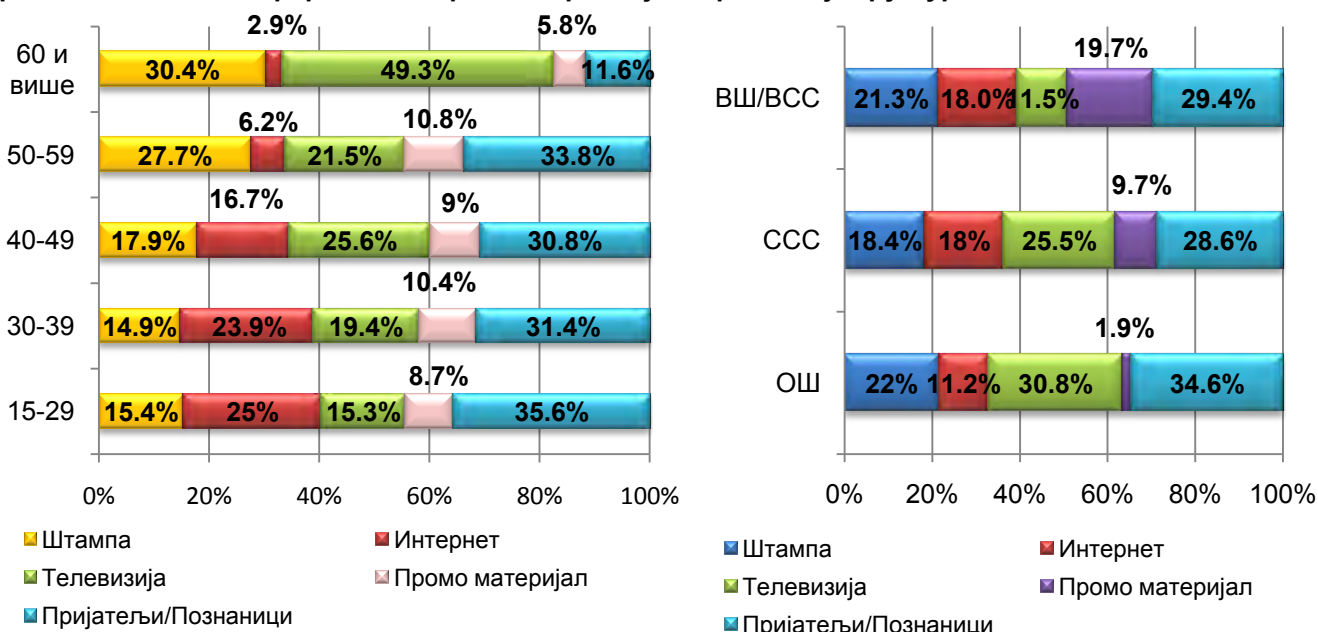
Приказ 54: Доступност информација о културним дешавањима према полној, старосној и образовној структури испитаника

Приказ 55: Начини информисања према полу

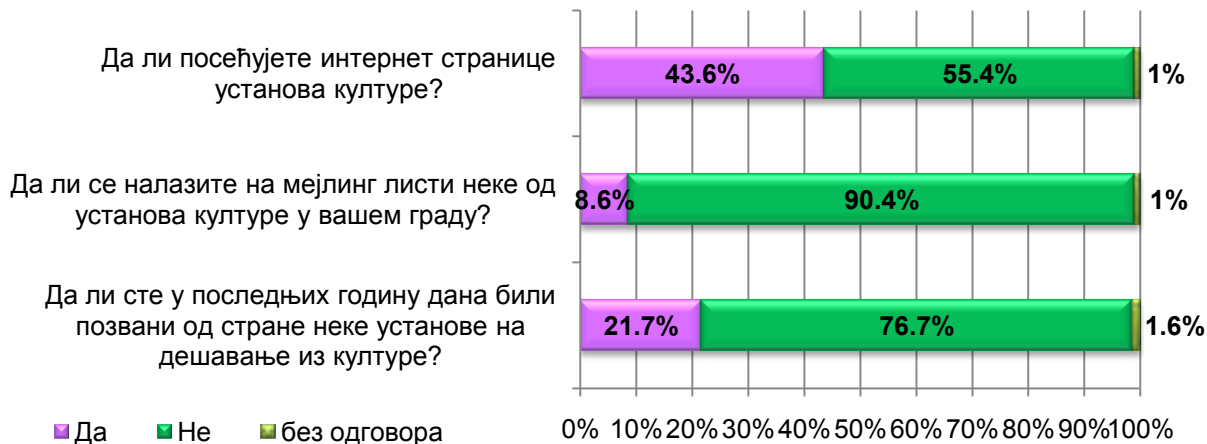

Приказ 56: Начини информисања према старосној и образовној структури испитаника

Интернет презентације градских установа културе редовно посећује 7.6% испитаника, повремено то чини 36% а никад 43,6%. Иако је у збиру позитивних одговора на ово питање 55,4% испитаника, тек се 8.6% испитаника налази на мејлинг листи неке од градских установа културе. Позив да посети неки културни догађај упућен од стране градских установа примило је 21,7% испитаника, а у промотивној активности установа, испитаници истичу ваљевски музеј (по питању мејлинг листа и позива на дешавања).

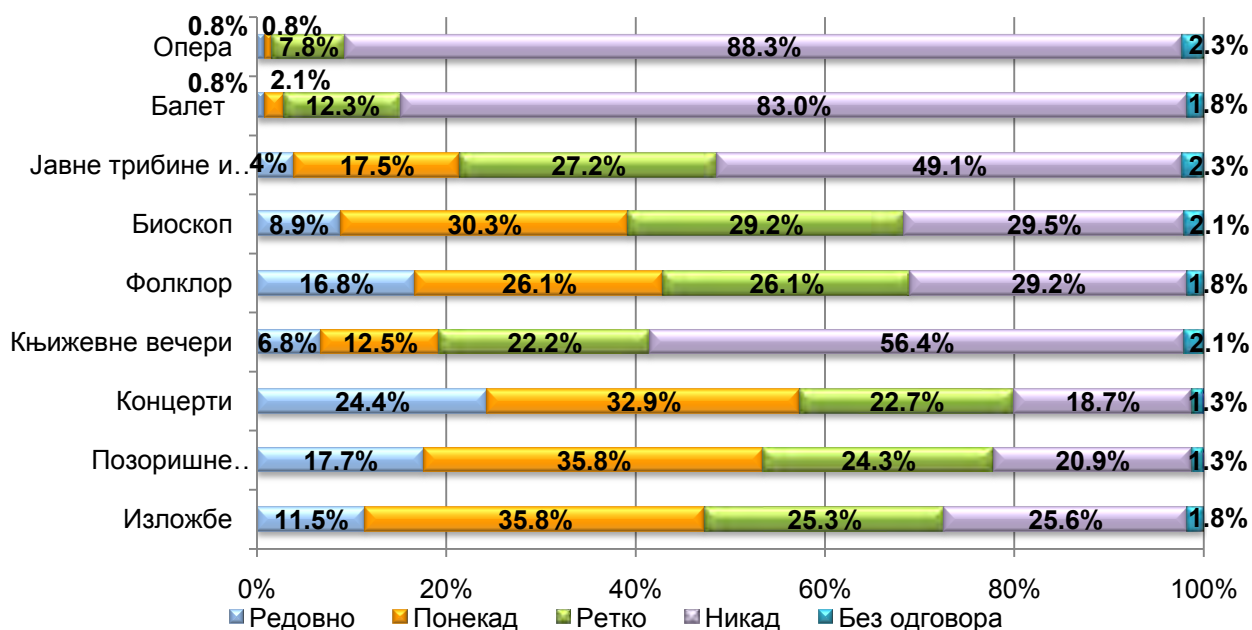
Приказ 57: Информисање ангажовањем грађана и/или установа културе

• Учесталост посете различитих културних садржаја

Од културних садржаја грађани Ваљева најчешће посећују концерте. На другом месту су позоришне представе а на трећем изложбе. Културно дешавање на којем никад није био највећи број испитаних, уколико занемаримо оперу и балет као садржаје који су изузетно ретки у Ваљеву, јесу књижевне вечери са 56,4% одговора „никад“.

Приказ 58: Укупна учесталост посете различитих културних садржаја (у редовне посетиоце рачунају се они који „увек“ и „често“ посећују дешавања)

Редовних посетилаца⁶ културних дешавања у Ваљеву у просеку по свим врстама садржаја има 7,3%. Уколико из анализе изузмемо балет и оперу, редовне публике је 9,3%.

Иако разлике по полу нису велике, жене су нешто редовнија публика на трибинском програму, фолклорним приредбама и књижевним вечерима, док мушкарци чешће посећују позориште, концерте и биоскоп.

Приказ 59: Дистрибуција одговора „никад“ (нисам био/ла на том дешавању) према полу

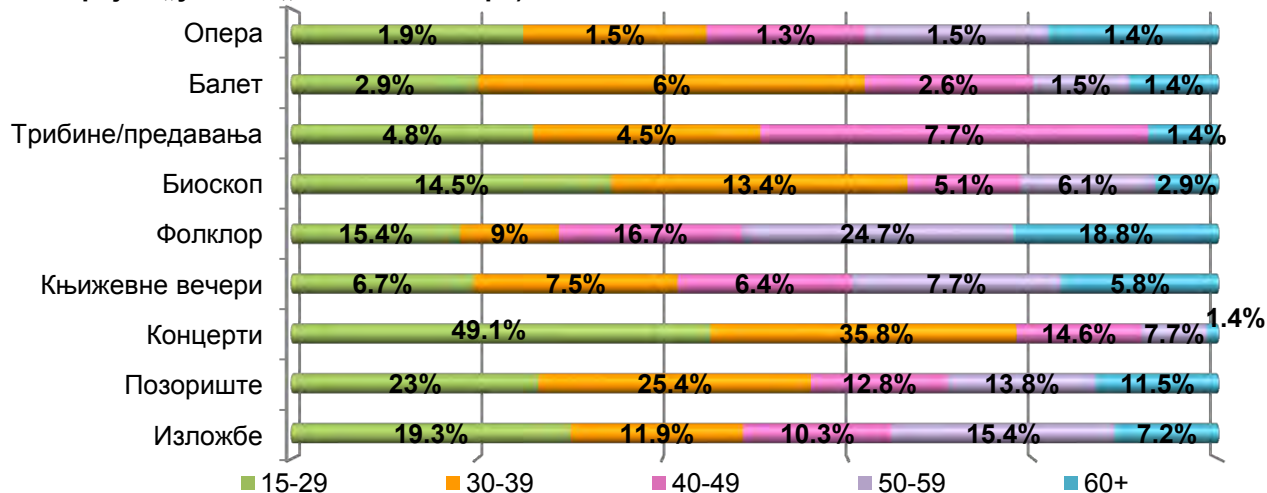

Приказ 60: Процент редовних посетилаца према полној структури

⁶ У анализи се прави разлика између редовних посетилаца (оних који на питања о посети дају одговоре „увек“ - кад год има неко дешавање одем на њега, и „често“ – кад год има нешто што ми се допада, одем) и највећег броја посетилаца као категорије у којој има највише оних који су били на одређеном дешавању, без обзира на учесталост.

Приказ 61: Редовна посета програма према старосној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „увек“ и „често“ одговора)

Кроз визуру старосне структуре, види се да су они од 15 до 39 година старости најредовнија публика већини програма, док су они преко 60 година најређи посетиоци културних програма.

Код најмањих испитаника, до 29 година старости, као и код испитаника у трећој деценији живота, на првом месту по посећености су концерти, затим позоришне представе па изложбе. Публика у четвртој деценији најчешћа је на фолклористичким манифестацијама, као и они преко 60 година, док су они у петој деценији редовнији на изложбама него на другим типовима културних манифестација. У свим старосним категоријама, испитаници су у најмањем броју посетили трибинске програме и књижевне вечери (изузимајући оперу и балет).

Позориште су у највећем броју посетили испитаници у трећој деценији живота, а потом најмлађи, док најстарији бележе најмањи број одлазака на представе.

Концерти су најпосећенији од стране најмлађих, а посета опада са растом броја година.

Међу публиком која наводи да је редовна на књижевним вечерима су они у тридесетим и педесетим годинама.

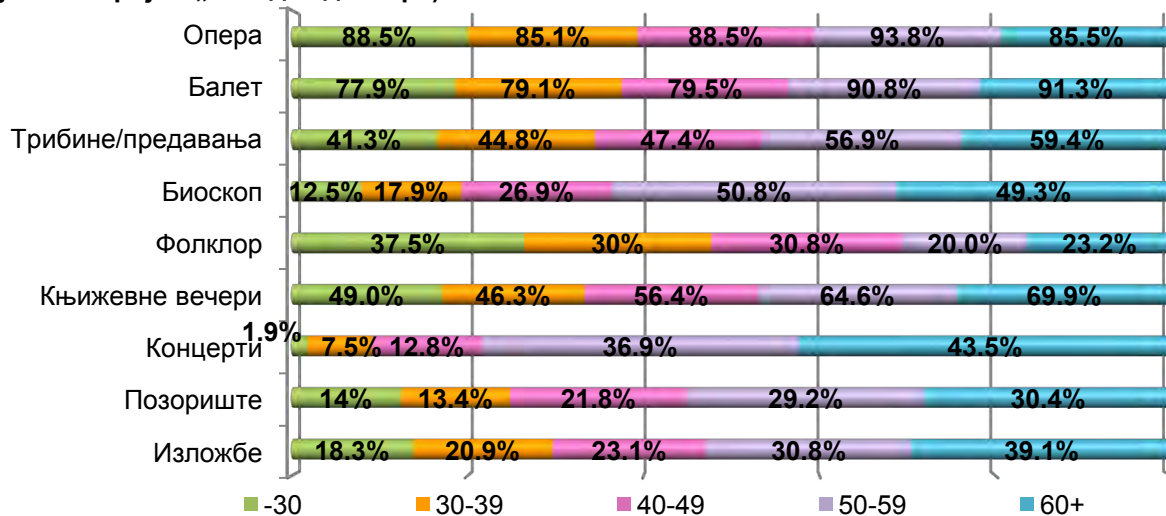
У фолклорним играма судећи по одговорима највише уживају групе грађана преко 50 година старости.

Биоскоп је најпопуларнији међу младима у двадесетим и тинејџерима, па потом и оним у тридесетим годинама, а најмање популарни међу најстаријом популацијом.

Трибине и предавања су најслабије посећени (изузев опере и балета), међу онима који истичу да су редовни на овим програмима највише их је у четвртој деценији живота.

Балет и опера се веома ретко одржавају у Ваљеву те је посета тих садржаја очекивано најмања.

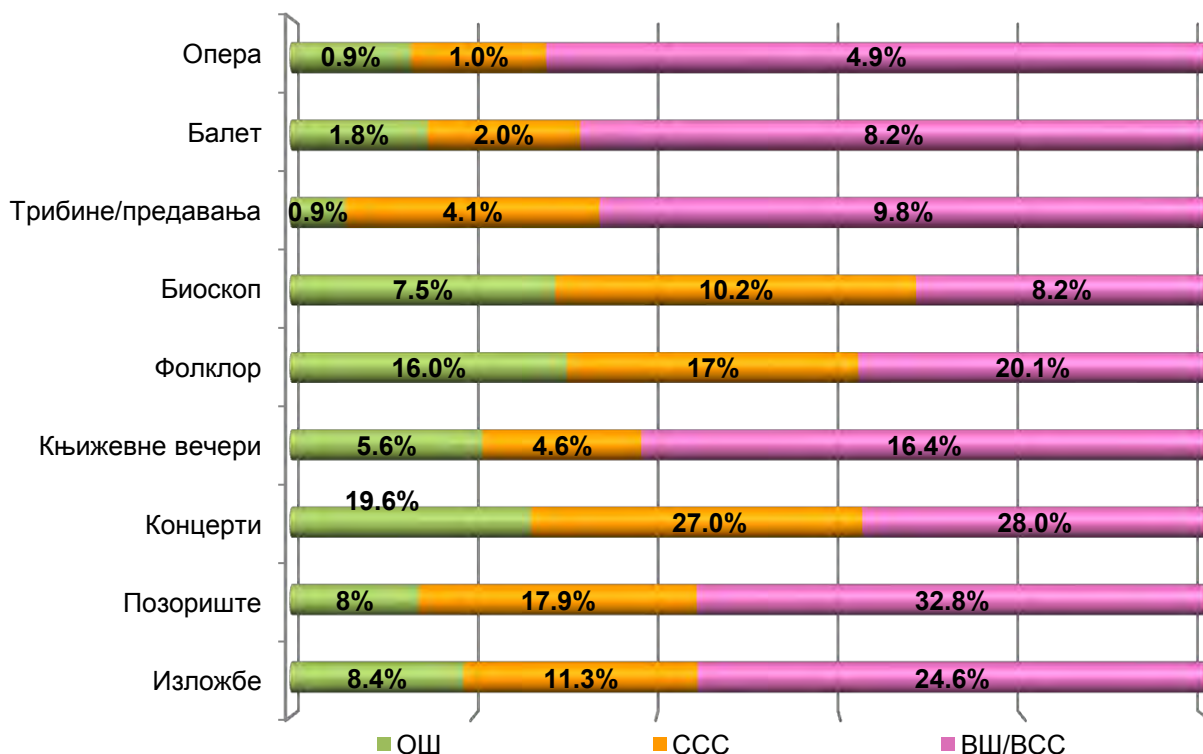
Приказ 62: Најмања посећеност програма према старосној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „никад“ одговора)

Анализа је показала да је степен образовања у позитивној корелацији са учесталošћу посета културним дешавањима, односно да су они са највишим степеном образовање редовнија публика и обрнуто. Испитаници са средњим и основним образовањем од програма преферирају, судећи по редовности посета, концерте, док они са високим образовањем- позоришта. На друго и треће место основнообразовани стављају фолклорне приредбе и изложбе, средњеобразовани позориште и фолклор, а високообразовани концерте и изложбе.

Најнижу посећеност после балета и опере грађани у свим образовним категоријама бележе на књижевним вечерима. При том је највећи број оних који никада нису били на том садржају у категорији основнообразованих – 71%, а затим ниво посећености расте са степеном образовања – 44,4% средњеобразованих и 70% више и високо образованих са различитом учесталošћу одлази на књижевне вечери.

Приказ 63: Редовна посета програма према старосној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „увек“ и „често“ одговора)

• Разлози (не)посећености културних програма

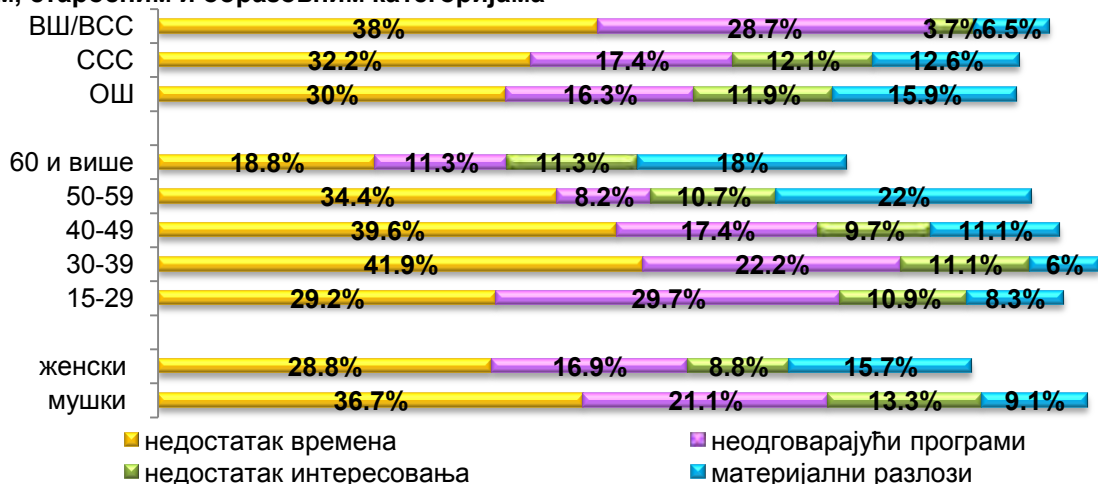
Испитаници сматрају да су цене улазница за културна дешавања реалне у 32% случајева, да су високе мисли 29% , док 36% нема мишљење о томе.

Као главни разлог за нередовно посећивање садржаја из културе грађани Ваљева наводе „недостатак слободног времена“ који представља више од трећине свих одговора грађана (32,3%). На другом месту налази се одговор „неодговарајући програми“ са 18,8% одговора, док треће место заузима „материјални разлог (недостатак новца)“ са уделом од 12,7% одговора.

Мушкарцима је у нешто већем проценту пресудан разлог „недостатак слободног времена“, који је доминантан и код свих старосних категорија. Одговор „неодговарајући програми“ на друго место стављају млађе категорије (до 49 година), док они старији на друго месту стављају „недостатак интересовања“.

Недостатак времена за учешће у културном животу града је разлог који је у позитивној корелацији са степеном образовања, тако да они са највишим образовањем имају најмање времена за овакве врсте излазака. Материјални разлози опадају на образовној скали, тако да су они основнообразованим слојевима становништва највећа препрека за посету установама културе.

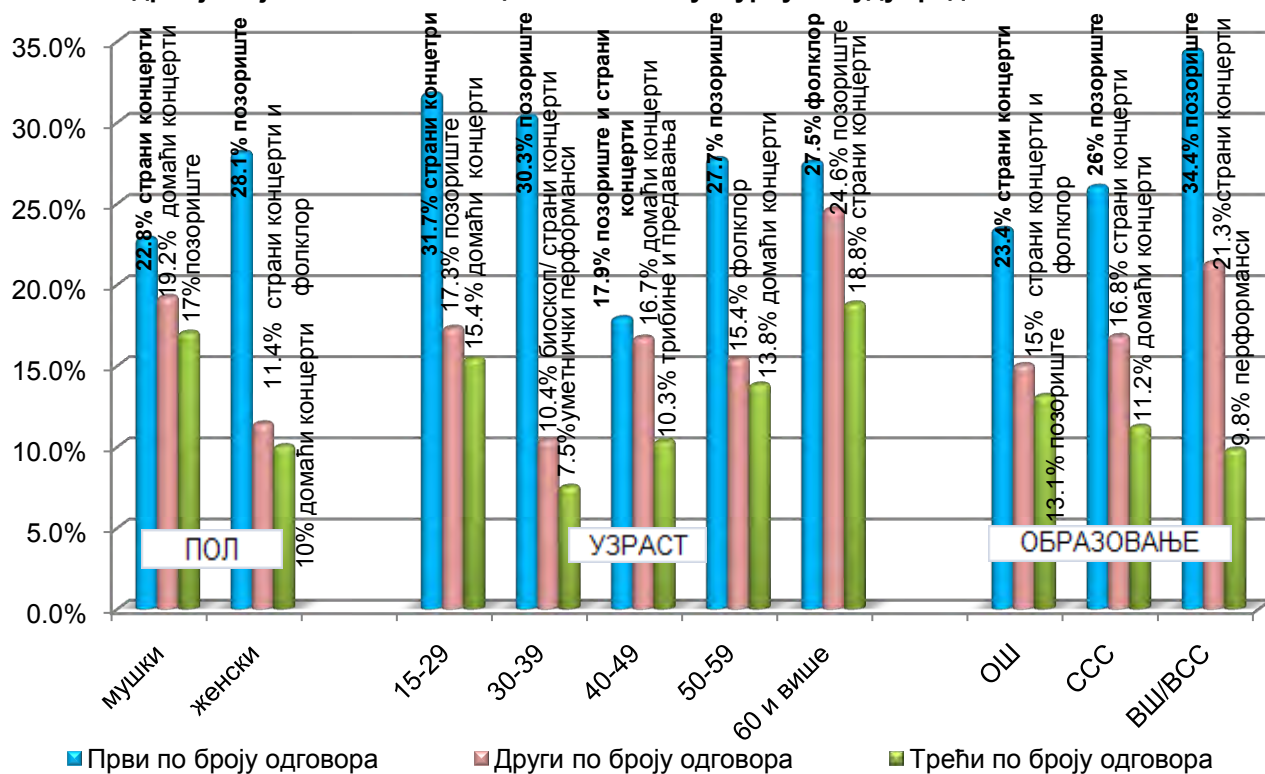
Приказ 64: Главни разлози због којих испитаници не посеђују чешће културне догађаје према полним, старосним и образовним категоријама

Грађани Ваљева би културну понуду најпре побољшали повећањем броја позоришних представа, а потом концертима страних и домаћих извођача. У оквиру музичких праваца, најпожељнији су рок и поп (37,9%), затим фолк (16,7%) и етно музика (14,3%).

Испитаници мушког пола највише желе концерте страних извођача а жене позоришне представе. Најстарији испитаници на прво место стављају фолклорне приредбе, најмлађи концерте стране музике, док средње генерације желе да у граду буде више позоришних извођења. Они у четвртој деценији би желели и да се чешће организују трибине и предавања. Када је образовна структура у питању, испитаници са завршеном основном школом сматрају да би културној понуди требало додати најпре концерте страних извођача, док средњеобразовани и високообразовани највише желе позоришне представе. Испитаници са завршеном вишом школом и факултетом изразили су жељу и за перформансима и савременим уметничким формама.

Приказ 65: Садржаји којима би испитаници обогатили културну понуду града⁷

⁷ Под страним концертима подразумевају се концерти страних извођача, а под домаћим концерти домаћих извођача

• Символи града⁸

Као највећи симбол града, грађани су истакли књижевницу Десанку Максимовић, а потом кула Ненадовића и Тешњар. Од установа културе, једино је Народни музеј Ваљево препознат као симбол града а од културних манифестација Тешњарске вечери.

Табела 15: Првих 10 симбола града према одговорима испитаника

1.	<i>Десанка Максимовић</i>	6.	<i>Тешњарске вечери</i>
2.	<i>Кула Ненадовића</i>	7.	<i>Ваљевска гимназија</i>
3.	<i>Тешњар</i>	8.	<i>Ваљевски храм</i>
4.	<i>Стеван Филиповић</i>	9.	<i>Истраживачка станица Петница</i>
5.	<i>Народни музеј Ваљево</i>	10.	<i>Манастир Лелић</i>

Фокус групе

Учесници фокус група у Ваљеву незадовољни су стањем у култури, односно недовољним бројем културних дешавања и тиме што се организују она која су према њиховом мишљењу превазиђена. Такође, необавештеност о културним дешавањима у граду посматрају као проблем, јер се организатори о догађајима обавештавају увек исте људе. Наглашавају потребу за професионалним позориштем и дечјим позориштем (иако се дечје представе одржавају у вртићима, али приватним), јер примећују да су деца и млади изгубили однос према култури па сматрају да им је потребно показати да је култура неопходна. Наводе да је потребно више позоришних представа и филмова у биоскопима који сада све мање и мање раде. Уз то су констатовали да у Ваљеву млади уметници немају где да излажу.

Може се закључити и да промоција културних садржаја није на задовољавајућем нивоу. Као пример наводе Центар за културу који грађанима не шаље најаве, па се већина људи обавештава преко пријатеља. Плакати не стоје на адекватним местима, али у фокус групи признају да уз то постоји и незаинтересованост грађана. Медији у својим програмима немају најаве културних догађаја већ само извештаје, а установе се не залажу довољно. Учесници фокус група сагласни су да је потребно путем интернета обавештавати потенцијалну публику, а нарочито младе.

Сарадњу и комуникацију међу установама културе оцењују као лошу. Истичу да установе културе воде људи који су постављени по политичкој основи, нису адекватни и не знају ништа о маркетингу у уметности. Учесници фокус група примећују да би школе требало да имају важну улогу у обавештавању о културним садржајима у граду. Установе културе би требало више да сарађују са школама и да редовно обавештавају децу о културним догађајима.

Што се средњих школа тиче, грађани који су учествовали у фокус групама кажу да средње школе редовно организују одлазак ученика на Сајам књига и у позориште (два до три пута годишње). Раније су школе ученике водиле и у биоскоп, али су деца незаинтересована. Учесници фокус групе сматрају да им треба понудити нешто другачије. У гимназији постоје различите секције, међу којима постоји и драмска, која постоји и у техничкој школи, а иначе је проблем ангажовати професоре за ваннаставне активности. Деци се допада да учествују на Фестивалу основних и Фестивалу средњих школа.

Што се тиче младих у Ваљеву, они су у фокус групама изразили жељу за више свирки јер се оне ретко одржавају.

Грађани који су учествовали у фокус групама примећују да до помака у културним збивањима у последњих пет година долази захваљујући младим људима. Они истичу да је један од проблема установа културе управо то што су затворене према младим снагама. Уз то, према њиховом мишљењу, установе стоје у месту док се све догађа у ванинституционалној сфери.

Као установу културе која добро послује препознају ваљевски Музеј који је према њиховом мишљењу од републичког значаја. Оријентисан је према публици и има попусте за ђаке. И Библиотека, иако јој недостаје простор, добро послује, а нарочито истичу Десанкине дане. Грађани сматрају да је важније улагати у кадрове у установама културе, него у инфраструктуру.

Сматрају да је потребно помоћи позоришту, које је аматерско, а једино у граду. Грађани су незадовољни што се гостујуће позоришне представе играју у терминима који нису адекватни (радним данима).

Као значајна културна дешавања учесници у фокус групама препознају *Тешњарске вечери*, фестивал *Раскриће* (за који сматрају да је добро замишљен, али лоше спроведен), *Десанкине дане*, *Михољско лето* и *Дан малина*.

⁸ У обзир су узимани само симболи који представљају културно-историјско или специфично обележје града

Цивилни сектор у области културе града Ваљева

Битан део културне сцене представљају актери цивилног сектора у култури. Удружења у Ваљевоу, која се искључиво баве културом, има четири и то су:

- *Књижевна заједница Ваљево*
- *Књижевна омладина Ваљево*
- *Art revolution* и
- ВУЛС.

Поред тога, у граду постоје још два културно-уметничка друштва:

- *Извор* и
- *Крушик*.

Што се тиче активних ауторских музичких група, има их седам:

- *Атон din*
- *Амброзија*
- *Bruce Wayne*
- *Ира*
- *Зља деца матере своје*
- *У.О.Х.* и
- *Tripolis tribe*

Књижевна заједница Ваљево

Књижевна заједница Ваљево делује у области књижевног стваралаштва у најразличитијим облицима књижевног израза (проза, поезија, есејистика, преводилаштво књижевних дела, приређивање популарних уџбеника, хеуристика, монографије). Основана је 2000. године као удружење грађана од стране групе ваљевских писаца са циљем помоћи писцима у објављивању књига, заједничких радова у зборницима и приказивању у јавности.

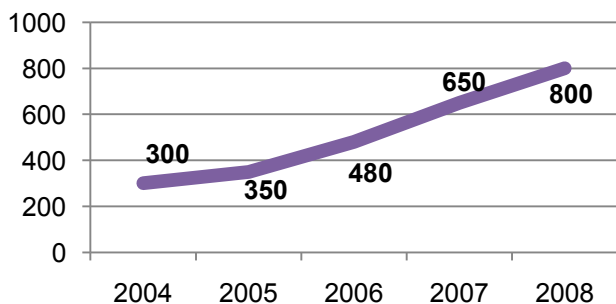
• **Просторни капацитети**

Књижевна заједница без накнаде користи канцеларијски простор у Центру за културу од 20 м². За изложбе, филмске пројекције и књижевне вечери користи клуб у Центру површине 120 м² са 60 места за седење и 20 за стајање.

• **Програми и публика**

Књижевна заједница Ваљево организује књижевне вечери, промоције књига, трибине, филмске пројекције, изложбе и сценско-музичке програме. Од оснивања до 2008. године Заједница је имала 12 издања чији је тираж 4800 примерака. Током 2008. године одржано је 8 књижевних вечери које је посетило око 800 људи. Уз то, организовани су и посебни програми за децу под називом *Књижевни матине* за децу основних школа, поводом *Дана школе*, на којима је, током четири одржана програма, присуствовало око 160 ученика. Такође, у периоду од три године, организовала је и посебне програме за децу и младе, као што су *Књижевни узлет* за децу-рецитаторе основношколског узраста, и *Вукови ластари*, у сарадњи са огранком Вукове задужбине у Ваљевоу, који се одржавају у основним школама, а обухватају читање радова ученика рецитовање и музички програм.

Приказ 66: Тенденција кретања броја публике у периоду од 2004. до 2008. године

Заједница на локалном нивоу сарађује са Ваљевском гимназијом, Народним музејом Ваљево, Матичном библиотеком *Љубомир Ненадовић*, Музичком школом, Центром за културу и основним школама у Ваљевоу и околним насељима.

Такође сарађује и са Културним центрима и удружењима у земљи и удружењима на међународном нивоу.

У периоду од 2004. до 2008. године бележи се константан раст публике, а у просеку, на годишњем нивоу, преко 500 људи посети дешавања која организује Књижевна заједница.

Заједница не наплаћају улазнице за своје програме.

Удружење практикује годишње евалуације програма, као и истраживања потреба корисника. Исто тако, редовно документује своју активност.

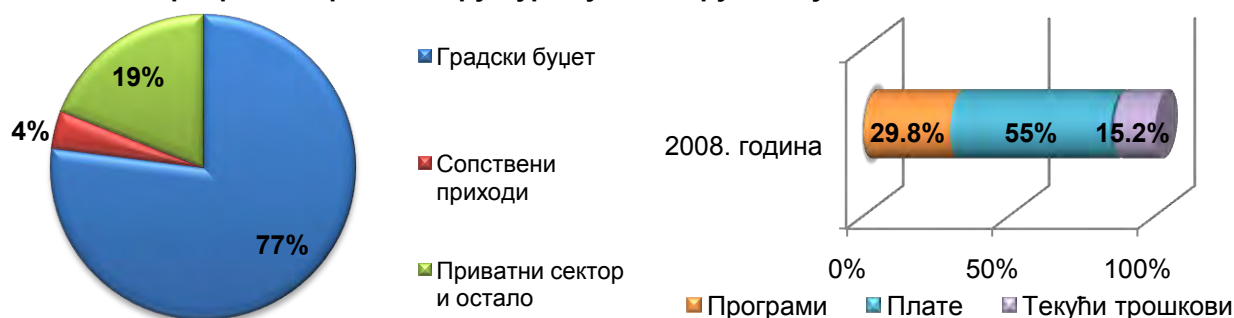
- **Кадрови**

Заједница нема стално запослене већ ангажује једног административног радника на одређено време, а повремено хонорарне сараднике – водитеље књижевних вечери, писце и глумце. Волонтера има око 50, а то су писци, чланови Књижевне заједнице, новинари и водитељи. Војника на цивилном служењу војног рока нема.

- **Буџет**

Удружење се највећим делом финансира из градског буџета, а остатак долази из сопствених прихода и донација. Укупан буџет за 2008. годину износио је (309.979,00 динара), од чега је (92.352,00 динара) издвојено за програмске активности.

Приказ 67: Извори финансирања и структура буџета Удружења у 2008. години

Табела 16: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Рачунарска опрема	Сопствени приходи	2009.	680,63	63.932,00

Као приоритетна инвестициона улагања, Удружење наводи ормаре и полице за књиге, радни сто и столице и клима уређај.

- **Техничка опремљеност**

Заједница располаже са једним рачунаром који има приступ интернету.

- **Проблеми**

Што се техничке опремљености тиче, Удружење наводи да им недостају два ормара, четири полице за књиге и клима уређај, јер се лети канцеларија прегрева. Када је у питању финансирање, из Заједнице као проблем наводе недовољна средства за програме и плату за једног стално запосленог административног радника који им је потребан, а тренутно је запослен на одређено време, што наводе као проблем и када је кадровска структура у питању.

Књижевна омладина Ваљево

Књижевна омладина Ваљева основана је 16. новембра 1976. године као неформална организација младих писаца. Првобитно је постојала при Омладинском центру, а 1989. године се региструје као удружење и добија статус правног лица. Делатност књижевне омладине је афирмисање књижевног стваралаштва, што чини организовањем књижевних вечери, трибина и путем издаваштва.

Постоји песничка школа *Пут слободног духа*, која се одржава од 1989. године. У њој учествују првенствено млади између 15-19 година, али и остале генерације. Песничка школа је организована као радионица у оквиру које се држе часови креативног писања, како би млади учествовали на фестивалима. Књижевна омладина Ваљева има и издавачку делатност. До сада је објавила око 320 наслова.

Art revolution

Art revolution је ваљевско удружење које окупља грађане заинтересоване да стручним радом и личним залагањем помогну очувању и развоју културне средине у којој Друштво делује. Баве се различитим видовима културног израза:

- ликовном уметношћу
- филмом
- музиком
- позориштем...

У сарадњи са различитим културним актерима у граду учествују у организацији културних дешавања.

В.У.Л.С.

Ваљевско удружење ликовних стваралаца (В.У.Л.С.) основано је 1995. године од стране десет професионалних уметника у партнерству са Ваљевском гимназијом. Првенствено је постојала радионица Л.У.В.Р. - ликовни студио за узраст од седам до 77 година и радионица за припреме ученике за студије ликовних уметности, архитектуре и дизајна, која и данас функционише. Основна идеја В.У.Л.С.-а је професионалност и аутономност.

- **Просторни капацитети**

Удружење без накнаде користи простор у оквиру Ваљевске гимназије и нема простор за одржавање различитих програма.

- **Програми**

Удружење организује изложбе, колоније, перформансе, трибине, различите културне догађаје и издаје часопис. Током четири године, од 2005. до 2008. године, само у склопу рада галерија *Ум-етно-ст* и *Гима*, организовало је преко 50 различитих културних догађаја.

Организовало је велики број изложби, а међу њимљ су међународну изложбу *Мед и крв*, *Седам сликара* (ваљевски уметници)... В.У.Л.С. је издао и каталог *Млада ваљевска уметничка сцена*, покренуо је часопис за културу *Просопон*, а организује и ликовне колоније *Ходочашће* и *Експеримент*. Такође, у оквиру Удружења организована је и радионица за младе коју је финансирала швајцарска Влада.

Радионица Л.У.В.Р. функционише у оквиру Удружења од оснивања.

В.У.Л.С. је, на међународном нивоу, члан две професионалне организације: *Athens Booze* и *Greecee Cooperativa*.

Удружење не наплаћају улазнице за своје програме. Не документује своје активности.

- **Кадрови**

В.У.Л.С. нема стално запослене, све се одвија на волонтерској бази.

- **Буџет**

Удружење се финансира самостално и има нередовне приходе и изворе финансирања, па је тешко одредити коликим буџетом располажу на годишњем нивоу.

- **Проблеми**

Из В.У.Л.С.-а наводе да имају проблем са простором, техничком опремљеношћу и финансирањем.

Културно-уметничко друштво „Извор“

Културно уметничко друштво *Извор* основано је 2004. године и броји око 100 активних чланова. Наставља вишедеценијску традицију КУД-а "Стеван Филиповић". База друштва је фолклорна секција, заснована на раду у три старосне групе, са основним циљевима: активна анимација деце и омладине, као и очување српске традиције и културе.

- **Програми**

База друштва је фолклорна секција, заснована на раду у две старосне групе. Поред фолклорне, постоји и музичка секција.

Сарађују са градом Ваљево, месном заједницом Горић, Новим Насељем, као и са грађанима и фирмама.

Друштво бележи победе на регионалним такмичењима, као и на многим смотрема фолклора, две награде на *Малом златном опанку* (победник вечери међу 18 екипа), као и треће место у генералном пласману (међу 70 екипа), а ту је и представљање Колубарског округа на републичкој смотри фолклора (у Ратини, 2008. године и у Краљеву, 2009. године.).

КУД *Извор* има идеју о отварању Културног центра за децу и омладину који би требало да буде један од стубова културних активности града Ваљева.

Репертоар Друштва претежно обухвата игре са колубарског подручја, а заступљене су и игре са југа, Врањански и Лесковачки крај, са севера, Буњевке и Банатске игре, као и староградске игре и игре из Шумадије.

Крушик

Фолклорна секција је 1972. године основана у оквиру корпорације *Крушик*, која десет година касније прераста у КУД *Крушик* са драмским, ликовним, музичким и фолклорном одељењем. Током година најуспешније су се показале фолклорна и музичка секција. Неке од освојених награда су биле 3. место на фестивалу у Шпанији 1973. године, 2. место на фестивалу у Француској 1974. године, затим 1984. и 1987. године освојили су сребрну и златну статуету *Коста Абрашевић* на југословенским сусретима *Абрашевића*, а 1986, 1987. и 1988. године на смотри фолклорних ансамбала Србије у Крагујевцу проглашени су за најуспешнији ансамбл у Србији.

Данас КУД броји 150 активних чланова са три фолклорна ансамбла и музичком секцијом. Редовно одржава концерте у земљи и иностранству. На репертоару друштва су игре из свих крајева Србије и игре република из окружења.

Музичке групе⁹

Ауторске музичке групе доприносе културном животу града. Музички састави који активно учествују у креирању културне сцене стварајући ауторску музику у Ваљево има седам и то су:

- ✓ *Атон дин*
- ✓ *Амброзија*
- ✓ *Bruce Vaune*
- ✓ *ИРА*
- ✓ *Зља деца матере своје*
- ✓ *У.О.Х* и
- ✓ *Tripolis tribe*

Музичари у Ваљево негују углавном гитарски звук. Један од бендова састављен је у потпуности од женских чланова. Музичари свирају у више састава, а нарочито бубњари.

Сви ауторски бендови документују своје активности, а за оглашавање користе интернет социјалне мреже (facebook, тусрасе...). Сами обезбеђују плакате којима најављују наступе.

Најмлађи бенд у Ваљево састављен је од чланова који имају у просеку 18 година, а најстарији је састављен од чланова који у просеку имају 30 година. Број чланова музичких састава креће се од три до седам.

Музички састави проба одржавају у собама, гаражама и изнајмљеним просторима, као и у простору Центра за културу.

• Наступи

У Ваљево концерте ауторских музичких састава у просеку посети стотину до две стотине припадника млађе популације. Не постоји континуитет у организовању свирки јер је сала, која се налази у данашњем Центру за културу, у којој су састави наступали све до 1999. године реновирана, а у међувремену је дошло и до спајања три установе у Културни центар, што је онемогућило организовање свирки у том простору. У граду постоје и два приватна простора у којима свирају ваљевски бендови.

У просеку наступају један до два пута месечно, а лети и до три пута.

Ваљевски неафирмисани бендови сарађују међусобно, али и са музичким групама из других градова Србије. Они гостују по местима у Србији у сопственој режији и на основу личних контаката.

Свирке се одржавају и у оквиру манифестације *Тешњарске вечери* и фестивал *Раскриће* (где се на свиркама окупи и до 500 људи).

⁹ С обзиром на то да не постоји званична евиденција о постојању и стваралаштву музичких група у граду, као ни системско вођење рачуна о њима, све информације о њима прикупљене су на терену.

Неки од фестивала у Србији на којима учествују музичке групе из Ваљева су:

- ✓ *Exit*,
- ✓ *Nisomnija*,
- ✓ *Зајечарска гитараријада*,
- ✓ *турнеја Радија 202*.

Према речима представника једног од музичких састава, имали су подршку града приликом учествовања на фестивалу у иностранству наставши им спонзоре.

- **Тонски записи**

Већина музичких група у Ваљевоу има демо снимке, док албуме имају две. Један од бендова снимео је албум за француско тржиште, који код нас није издат (француска издавачка кућа је финансирала снимање).

- **Техничка опремљеност**

Немају све музичке групе у Ваљевоу сопствене инструменте и опрему (под опремом се подразумевају: појачала, разглас, музичке кутије, миксета и слично). Само један бенд је у потпуности опремљен, а све је обезбеђено путем донација. Остали бендови међусобно сарађују размењујући опрему и инструменте.

- **Финансирање**

С обзиром на то да је, када музички састави свирају у простору Центра за културу, улаз бесплатан, финансирања готово и да нема. Уколико наплаћују улазнице за концерте, тада је цена карата у просеку 150 динара што и представља једини извор прихода када је у питању та врста ствараштва.

- **Проблеми**

Као главни проблем музичари у Ваљевоу наводе простор за свирке, с обзиром на то да се у Ваљевоу повећава број ауторских бендова. Сала Центра за културу, у којој наступају, нема решен проблем вентилације, па док се проблем не реши то није најбоље решење за наступе. Уколико свирају у другим просторима проблем је радно време угоститељских објеката које је ограничено. С друге стране концерти почињу око 22, односно 23 часова, па предлажу либералније радно време петком и суботом, када обично наступају.

Као проблем виде и то што на локалним медијима не постоји емисија која се бави рок културом.

Такође, проблем неодговарајућих простора у којима одржавају пробе био би решен опремљеним студиом за вежбање. Иако у Ваљевоу постоји студио за демо снимке, он није довољан за снимање албума.

Као један од проблема који музичари наводе јесте и што је публика која у Ваљевоу прати њихов рад углавном састављена од средњошколаца, који касније одлазе у друге градове на студије.

Градске манифестације

- **Прославе:** Дан града Ваљева, Дечија недеља
- **Књижевне:** Републичка смотра рецитатора *Песнице народа мог*, Десанкино михољско лето, Десанкини мајски разговори, Двориште-књижевне вечери, Октобарски сусрети писаца- Десанки у част
- **Музичке:** Сусрети флаутиста *Тахир Куленовић*, Ваљевски JAZZ fest, Фестивал флаутиста музичких школа и академија, Дани владике Николаја
- **Музичко-сценске:** Златни опанак, Мали опанак Петровдански дани, Међународни фестивал дечијег фолклора
- **Позоришне:** Позоришни фестивал драмских секција основних школа *Слободан Савић*, Позоришни фестивал драмских секција средњих школа *Бранимир Спасојевић*
- **Филм/Фото:** *Бдење душе*, Фестивал ауторског филма
- **Комплексне:** Мишићеви дани у Мионици, Дани дечије културе, Раскршће, Фестивал *Тешњарске вечери*
- **Остале:** Бели нарцис, Петровдански дани

Из албума Локалних културних политика
ВАЉЕВО

Библиотека Љубомир Ненадовић

Центар за културу

Модерна галерија

Народни музеј (Муселимов конак)

Бранковина

Завод за заштиту споменика културе